

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

HİNDİSTAN'IN TAKSİMİ VE PAKİSTAN
DEVLETİNİN KURULUŞU
(1857-1947)

Mahmut ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2019

©2019-Mahmut ŞAHİN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

HİNDİSTAN'IN TAKSİMİ VE PAKİSTAN
DEVLETİNİN KURULUŞU
(1857-1947)

THE PARTITION OF INDIA AND FOUNDATION OF
THE STATE OF PAKISTAN
(1857-1947)

Hazırlayan
Mahmut ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATAŞ

KIRŞEHİR-2019

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Mahmut ŞAHİN tarafından hazırlanan "*Hindistan'ın Taksimi ve Pakistan Devletinin Kuruluşu (1857-1947)*" adlı tez çalışması 10/09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

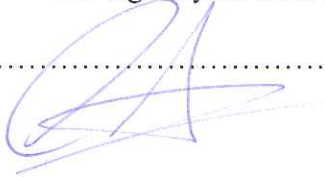
Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATAŞ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Öner AKGÜL

Üye

Prof. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

10/09/2019

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 5(Beş) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

10/09/2019

Mahmut ŞAHİN

ÖZET

HİNDİSTAN'IN TAKSİMİ VE PAKİSTAN DEVLETİNİN KURULUŞU (1857-1947)

YÜKSEK LİSANS

Hazırlayan: Mahmut ŞAHİN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATAŞ

2019 – (IX + 57)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Uluslararası ilişkiler Ana Bilim Dalı

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ATAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Öner AKGÜL

Prof. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ

Son dönemde gerek ekonomik gerekse askeri açıdan batı karşısında giderek güçlenen Asya'nın önemli ve büyük ülkelerinden olan Hindistan ve Pakistan ile ilgili çalışmalara küçük de olsa bir katkı yapmak amacı ile bu tez konusu seçilmiştir. Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında bu iki ülke hakkında , Türkiye'de fazlaca bir çalışmanın olmaması da bu konunun seçilmesinde etkindir.

Tezin yazımı için öncelikli olarak konuya ilişkin yapılmış olan akademik çalışmalar, yayınlanmış kitaplar ve süreli yayınlar araştırılarak kaynak taraması yapılmıştır. Kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında yapılan bu çalışmanın, Dünya ve Asya siyasetini yakından etkileyen bu iki ülkenin daha iyi tanınması ve değerlendirilmesi açısından bir katkı sağlayacağını umuyorum.

Günümüz siyasetini de oldukça yakından etkileyen bu iki nükleer gücün aralarındaki rekabet ve çatışmaların daha iyi anlaşılabilmesi için geçmişlerinin iyi bilinmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hindistan, Pakistan, Bölünme, Müslüman, Devlet, Bengal, Sipahi İsyanı, Kuruluş, Hindu, İngiliz

ABSTRACT

THE PARTITION OF INDIA AND FOUNDATION OF THE STATE OF PAKISTAN (1857-1947)

M.Sc.Thesis

Preparer: Mahmut ŞAHİN

Advisor : Asst. Prof. Ayşe ATAŞ

2019 – (IX + 57)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

International Relations Department

Jury

Asst. Prof. Ayşe ATAŞ

Asst. Prof. Öner AKGÜL

Prof. Dr. Canan ATEŞ EKŞİ

Recently, this thesis has been chosen in order to make a small contribution to the studies on India and Pakistan, one of the important and big countries of Asia, which has become increasingly stronger against the West both economically and militarily. The lack of much studies about these two countries in the field of International Affairs, in Turkey is a factor in the selection of this topic.

In order to write the thesis, primarily academic studies, published books and periodicals on the subject and the literature searched. I hope that this study, made in the light of the information obtained from the sources, will contribute to the better recognition and evaluation of these two countries, which closely affect World and Asian politics.

The past of these two nuclear powers, which have a very close impact on today's politics, needs to be well known in order to better understand the competition and conflicts between them.

Keywords: India,Pakistan,Division,Establishment,State,Sipahi Riot,English,Hindu,Muslim

ÖN SÖZ

Dünya ve Asya siyasetinde önemli bir yer tutan Hindistan ve Pakistan ile ilgili olarak yapılan bu siyasi tarih çalışması öncelikli olarak konuya ilişkin kaynak taraması ile yapılmıştır. Amacımız Dünya egemenliği iddiasındaki süper güçlerin jeopolitik çekişmelerinin belki de tam ortasındaki bu iki ülkenin nasıl ortaya çıktıklarını araştırmak ve bugüne ait politik çekişmelerin izlerini geçmişte sürmektir.

Umarım yaptığımız çalışma, genelde Asya'nın özelde de Hindistan ve Pakistan'ın dünya siyasetindeki yerlerinin nasıl oluştuğu, Asya'daki jeopolitik, ekonomik ve dini çekişmelerin kökeninin nereye dayandığı konusunda bizlere küçük de olsa bir katkı sağlar.

Bu çalışma sırasında, yardım ve emeklerini benden esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Ayşe ATAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Benden manevi desteğini hiç esirgemeyen, yabancı dil konusunda da her daim yanımda olan sevgili oğlum Yağız Bülent ŞAHİN'e de ayrıca teşekkür ederim.

Kırşehir-2019

Mahmut ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I	4
SİPAHİ İSYANI (1857) SONRASI HİNDİSTAN'DAKİ GELİŞMELER.....	4
1. İNGİLİZLERİN MÜSLÜMANLARA YÖNELİK POLİTİKASI	4
2. MÜSLÜMAN TOPLUMUN İNGİLİZLERE YÖNELİK TUTUMU	5
3. HİNDİSTAN MİLLİ KONGRE PARTİSİ ve MÜSLÜMANLARIN TUTUMU	8
4. BENGAL'İN TAKSİMİ VE HİNDU-MÜSLÜMAN ÇATIŞMASI.....	9
BÖLÜM II.....	14
İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE (1914-1939) HİNDİSTAN SİYASİ GELİŞMELERİ.....	14
1. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA HİNDİSTAN.....	14
1.1 Lucknow Paktı	15
1.2 Montagu-Chelmsford Reformu	16
2. HİLAFET HAREKETİ.....	18
3. ETNİK VE DİNİ BÖLÜNME (MÜSLÜMAN-HİNDU).....	22

3.1 Hindu-Müslüman Mücadelesi	22
3.2 Nehru Raporu	23
3.3 Yuvarlak Masa Konferansları.....	24
4. “PAKİSTAN” FİKRİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	26
4.1 Müslüman Kimliğinin Canlanması	27
4.2 Müslüman Ligi'nin Kurulması.....	29
4.3 Müslüman Devlet Fikrinin Ortaya Çıkması	31
5. 1935 ANAYASASI (HİNDİSTAN İDARE KANUNU)	32
5.1 1937 Seçimleri	33
5.2 Kongre Yönetimi ve İstifası (1937-1939)	34
6. LAHORE KARARI.....	35
BÖLÜM III	37
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE SONRASI HİNDİSTAN'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER	37
1. SAVAŞTA HİNDU VE MÜSLÜMAN POLİTİKASI	37
2. İNGİLTERE'NİN ÇÖZÜM ARAYIŞLARI.....	40
2.1 Simla Konferansı	40
2.2 Genel Seçimler	41
2.3 Kabine Heyeti planı.....	42
2.4 Taksim Planı	44
3. TAKSİM'DEN SONRAKİ GELİŞMELER	46
3.1 Eyaletlerde Referandum	47
3.2 Pakistan'ın Kuruluşu	47
3.3 Prenslüklerin Durumu	48
3.3.1 Cunnagat Meselesi	48

3.3.2 Haydarabad Meselesi	49
3.3.3 Keşmir Meselesi.....	49
SONUÇ	52
KAYNAKÇA.....	54
ÖZGEÇMİŞ	57

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
bkz.	bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt (Volume)
der.	derleyen (editör)
Dr.	Doktor
ed.	editör (derleyen)
e.t.	erişim tarihi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
KAREFAD	Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi
No.	Number (Sayı)
s.	sayfa
S.	Sayı (Number)
SBFD	Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
vd.	ve diğerleri

GİRİŞ

Hindistan, ticari amaçla sömürgeleştirilen ülkelerin tipik örneğidir. XV. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın denizci ülkeleri Hindistan'a girmeye başladılar. Bu ülkeler Portekiz, Hollanda, İngiltere ve Fransa idi. Söz konusu ülkeler Hindistan'a gelir gelmez aralarında şiddetli bir rekabet başladı. Önce Hollandalılarla İngilizler, birlikte Portekizlileri Hint Yarımadasından uzaklaştırdılar. Daha sonra İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya yönelerek bu iki ülkeyi de Hindistan'dan çıkarmayı başardı ve bu ülkede geniş bir hareket kabiliyeti elde etti. Bundan sonra mücadele İngilizlerle Hindistan halkı arasında cereyan etmiştir. Bu mücadeleyi 1858 yılına kadar İngiltere adına "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi"¹ yapmıştır.²

İngilizler Hindistan'a geldiklerinde ülkeye güçleri gittikçe zayıflamış olan Müslümanlar hakimdi. Yarımada İslamiyet'i getiren Araplar olmasına rağmen bölgeye yayan Türkler olmuştur. Hint Yarımadasına ilk ayak basan Müslümanlar, Malabar kıyısında koloni kuran Arap gemiciler ve tüccarlardı. Daha sonra 711 yılında Muhammed bin Kasım es-Sekafi komutasındaki Arap ordusunun Sind bölgesini fethi ile İslamiyet bölgede yaygınlaşmaya başladı.³ Müslüman Türklerin Hindistan'a girmesi ise Gazneli Devletinin güneye doğru genişlemesi sonucu olmuştur. X. yüzyılın sonlarına doğru bölgeye yönelen Gazneli akınları Hindistan'daki İslam fetihleri açısından yeni bir dönemin başlangıcını teşkil

¹31 Aralık 1600'de (bazı kaynaklar 1599 yılında olduğunu kaydetmektedir) "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi" Kraliçe Elizabeth'in inisiyatifıyla kurularak bu Şirkete 15 yıl boyunca Ümit Burnu ile Güney Amerika'nın güneyindeki Macellan Boğazı arasında kalan bütün Hint ve Çin denizleri ile Pasifik'te ticaret ve denizcilik tekeli verilmiştir. Şirketin kurulmasındaki amaç, İngiltere ile Doğu arasındaki ticari ilişkilerin devam ettirilerek bölgedeki ticaret tekelinin İngilizlerin lehine artırılmasıydı. Şirket, Hindistan'da Babürlü Sultanı Cihangir ile yaptıkları görüşmeler neticesinde Gücerat'taki Surat limanında ticaret yapma yetkisi ile Hint mallarını Avrupa'ya satabilme izni almıştır. İngilizler, Hindistan'a bu şekilde girdikten sonra zaman içinde faaliyet alanlarını genişleterek Hindistan üzerinde hakimiyet kurmuşlardır. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, çok büyük bir başarı sağlamıştır. Öyle ki, dünya üzerinde gelmiş geçmiş en etkili özel ticari kuruluş olmuştur. Şirketin faaliyetleri ve Hindistan'ı nasıl yavaş yavaş hakimiyeti altına aldığına ilişkin geniş bilgi için bkz. H. Günarslan, "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin Hindistan'ı İşgal Süreci", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.17, 2019, s.87-102; M. U. Yücel, *Hindistan Tarihi*, s.94; [www.http://docplayer.biz.tr/65124285-tarih-hindistan-tarihi-prof-dr-mualla-uydu-yucel.html](http://docplayer.biz.tr/65124285-tarih-hindistan-tarihi-prof-dr-mualla-uydu-yucel.html) (e.t. 20.05.2019).

² B. Şimşir, "Pakistan Devletinin Kuruluşu", *SBFD*, C.XIII, No.4, Aralık 1958, s.133; Ayrıca 1857 yılına kadar İngilizler ile Hindistan halkı arasındaki mücadele hk. geniş bilgi için bkz. İ. A. Syed, *Essays on Pakistan*, Alpha Bravo Publishers, Lahore, 1983, s.3-5. 1857 İsyanından sonra "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi" 1858 Anayasası ile ilga edilmiş ve yetkileri İngiliz himayesi altındaki Hindistan hükümetine transfer edilmiştir.

³ Bu konuda geniş bilgi için bkz. M. K. Öke, *Güney Asya Müslümanlarının İstiklal Davası ve Türk Milli Mücadelesi "Hilafet Hareketi" (1919-1924)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.1-3; Ayrıca bu konuda geniş bilgi için bkz. Y. H. Bayur, *Hindistan Tarihi*, C,I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1946.

etmiştir. Gazneliler, Pencap'ta yoğunlaşarak daha sonraki fetihleri oldukça kolaylaştırmışlardır.⁴

1707 yılında Moğol İmparatoru Aurangzeb'in ölümünden sonra yavaş yavaş Hindistan'da yönetimi ele geçiren Doğu Hindistan Şirketi vasıtasıyla İngilizler, başlangıçtan itibaren Müslümanlara kötü muamele yapmaya başladılar. Bunun için önemli sebepler vardı; Müslümanlar bir dünya gücüdür ve yaklaşık 1000 yıl Hindistan'ı yönetmişlerdi. Bundan dolayı, büyük olma/yönetme duygusu Müslümanlarda hala canlıydı. İngilizler, Hindistan'ı yönetmelerinin Müslümanlar arasındaki özgürlük duygusunun yok edilmesi şartına bağlı olduğunu düşündüler. Bunu gerçekleştirmenin en iyi yolu ise Müslümanları bastırmak ve Hindularını desteklemektir. Hindular açısından bakıldığında, onlar için sadece bir "patron" değişikliği söz konusu olmuştu. Diğer bir deyişle Müslümanların yerine İngilizler gelmişlerdi. İngilizler, Müslümanları kaybolan imparatorluklarını yeniden ele geçirmek teşebbüsünde bulunabilecek potansiyel düşmanlar olarak gördüler. Bu nedenle Müslümanların özellikle ekonomik güçlerini kırmak için öncelikle Bengal bölgesinde sıkı bir İngiliz-Hindu İttifakı meydana gelmişti. Bundan dolayı da özgürlük mücadelesi ilk olarak Bengal'den başlamıştı. 1757-1857 yılları arası, Hindistan'daki Müslümanların kaybettikleri özgürlüklerini yeniden elde etmek için çok sıkı mücadele ettikleri dönemdir.⁵ Bu mücadelenin en önemlisi ve hatta Müslümanlarla birlikte Hinduların da dahil oldukları İngiliz varlığının sonunun başlangıcını teşkil eden Sipahi ayaklanmasıdır.

1857 Sipahi İsyanı⁶ XIX. yüzyıl Hindistan tarihinin en önemli dönüm noktasını teşkil eder. İsyân, 1857 Mayıs ayında Delhi'nin 30 mil uzağında Meerut'ta bulunan askeri bir karargahda başladı. Ayaklanan sipahiler, önce subaylarını, sonra da önlerine çıkan her Avrupalıyı katlederek yağma ve talanda bulundular. İsyancı sipahiler, eski Moğol İmparatoru II. Bahadır Şah'ın Delhi'deki sarayına doğru yöneldiler, çünkü hem Müslümanlar hem de Hindular için Moğol-Türk imparatorunun saygınlığı Delhi'yi toplanma merkezi yapmıştı. Hindistan'da hala pek çok kişi Bahadır Şah'ı ülkenin meşru hükümdarı olarak görüyordu. Bahadır Şah'ın sembolik liderliğinde Hindu ve Müslümanların birlikte hareketiyle İngiliz hakimiyetine karşı gelişen olaylar, genel bir ayaklanmaya dönüştü.

⁴ Yücel, s.20.

⁵ Syed, s.2-3.

⁶ O dönemde Hindular ve Müslümanlar ayaklanmaya "bağımsızlık savaşı" adını vermişlerdir.

Nihayetinde isyan, İngiliz Hükümetinin İngiltere'den gönderdiği birliklerle bastırıldı ve Bahadır Şah, hayatının bağışlanması sözü ile teslim oldu.⁷

Bu tarihten itibaren Hindistan, İngiltere'nin en önemli sömürgesi oldu ve "İmparatorluk Yolu" olarak adlandırılan güzergah konusunda İngiliz dış politikasının ağırlık merkezini oluşturdu. Ancak, bundan sonra Hindistan'da kalmak İngilizler için de oldukça zorlaşmaya başladı. Hint ve Müslüman milliyetçiliğinin uyanışı, yaklaşık 100 yıl sonra İngiltere'yi ülkeden çıkmak zorunda bırakacaktır.

"Hindistan'ın Taksimi ve Pakistan Devleti'nin Kuruluşu (1857-1947)" başlıklı tezimiz, bir Siyasi Tarih çalışmasıdır. Söz konusu çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm, Sipahi ayaklanması ve bunun İngiltere tarafından çok sert bir şekilde bastırılmasından sonraki olaylar, özellikle Müslüman-Hindu milliyetçiliğinin ortaya çıkışını hazırlayan gelişmeler çerçevesinde ele alınmıştır. Burada, özellikle Müslümanların politikaları ve İngiltere'nin Müslümanlara yönelik uygulamaları üzerinde durulmuştur.

İkinci Bölümde, Birinci Dünya Savaşından İkinci Dünya Savaşının başlangıcına kadar geçen sürede Hindistan'daki Müslüman ve Hinduların hem İngilizlere karşı hem de birbirlerine karşı izlemiş oldukları siyaset incelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde özellikle Müslüman kimliğinin oluşması ve İngiltere yönetiminden alınan ayrıcalıklar üzerinde durulmuştur. Bu dönemdeki olaylar içinde çalışmamızın ağırlık noktasını "Hilafet Hareketi" ile Müslüman Ligi'nin "ayrı toplum" "ayrı devlet" tezinin nasıl geliştiği teşkil etmektedir.

Üçüncü Bölüm ise İkinci Dünya Savaşında ve sonrasında bölgede gelişen olayları, bölünmeyi ve Pakistan devletinin kurulmasından sonra ortaya çıkan sorunları (Pakistan-Hindistan) içermektedir.

Çalışmamızın amacı, günümüzde iki nükleer güç olan ve aralarındaki anlaşmazlıkların hala güncelliğini koruduğu Hindistan ve Pakistan'ın geçmişten gelen sorunlarının tarihini inceleyerek sorunların özünü tespit etmektir. Çalışma, Hinduların bağımsızlık mücadelelerini değil, Müslümanların Hindistan'dan ayrılarak ayrı bir devlet kurmalarına giden yoldaki faaliyetlerini ele almaktadır.

⁷ C. Güngör, *Sömürgeci Ulusa Hint Milliyetçiliğinin Kökenleri*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001, s.37-38; "Sepoy Ayaklanması" olarak da adlandırılan olay hk. geniş bilgi için bkz. F. Külünk, "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin Yerli Birlikleri: 'Sepoy Ayaklanması'", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XXXIV, S.1, 2019, s.139-160.

BÖLÜM I

SİPAHİ İSYANI (1857) SONRASI HİNDİSTAN'DAKİ GELİŞMELER

1. İNGİLİZLERİN MÜSLÜMANLARA YÖNELİK POLİTİKASI

Sipahi ayaklanması bastırıldıktan kısa bir süre sonra İngiliz Parlamentosu bir İdare Kanunu ile 2 Ağustos 1858'de İngiliz Doğu Hindistan Şirketinin yetkilerini ortadan kaldırarak Hindistan'ın yönetimini doğrudan Londra'ya bağladı ve bu işle sorumlu bir bakanlık oluşturdu. Hindistan Genel Valisi, Kral Naibi adını alarak majestenin temsilci olarak hareket etmeye başladı.⁸ Bütün bu gelişmelerden sonra İngiltere'nin Hindistan halkına yönelik davranışları olumsuz yönde değişti. Özellikle de Hindistan Müslümanları İngilizlerin hedefi haline geldi. İsyana Hindu ve Müslüman birçok halk katıldığı halde İngilizler 1857 isyanından Müslümanları sorumlu tuttular. Gerçekte Müslümanlar Hindistan'ın eski hakimi olduklarından dolayı İngilizlerin esas hedefini teşkil etmekteydi. İsyan sırasında bir Müslümanın (II. Bahadır Şah) bütün Hindistan'ın imparatoru ilan edilmesi, Müslümanları İngilizlerin gözünde daha şüpheli hale getirmişti. Bu nedenle İngilizler, Hinduları Müslümanlara tercih eden bir politika takip ettiler.⁹ Müslümanlar, 1857'den itibaren acımasız cezalarla karşı karşıya kaldılar. Hükümet kapıları Müslümanların üzerine kapandığı gibi istihdam ve fırsatların dışında tutuldular. Toprak sahibi orta sınıf, geniş ölçekli hacizler vasıtasıyla topraklarından mahrum edildi. Müslüman eğitimi kasıtlı olarak alt üst edildi. Farsça resmi dil olmaktan çıkartılarak yerini İngilizce aldı. İngiliz kanunları, Müslüman kanunlarının yerini alınca Müslüman kadılar işlerini kaybettiler. Vakıflar, İngiliz İdaresi tarafından kontrol altına alınarak medreselerden maddi imkan esirgendi. Medreseler ihmal edilirken, Hıristiyan misyonerlere geniş özgürlükler tanındı.¹⁰ Hatta, ayaklanmaya ya da bağımsızlık savaşına katılanlar, katliam derecesine varacak şekilde İngiliz yetkililerce çok ağır bir şekilde cezalandırıldılar. 1857 olayları Hindistan'ın siyasi ve kültürel tarihinde önemli bir yer teşkil eder.¹¹ Bundan sonra Müslümanlar Hindistan tarihinde yeni bir dönemin açılmış olduğunu fark ettiler. Kültürleri, yaşam tarzları

⁸ Yücel, s.66.

⁹ Şimşir, s.135-136

¹⁰ H. I. Qureshi, *The Struggle for Pakistan*, University of Karachi, Karaçi, 1982, s.1 7-18; Öke, s.4.

¹¹ D. Bulgur, "Pakistan Bağımsızlık Hareketinin Fikri Arka Planı", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.12, Ocak 1998, s.38, 41.

tamamen farklı binlerce mil uzaktan gelen yabancı bir millet tarafından yeni bir imparatorluk dönemi başlamıştı.¹² Müslümanların çoğunluğu teşkil ettiği bölgelerde olağanüstü baskılar uygulanarak devlet yönetiminin üst kademelerinde görev yapan Müslüman memurlar görevden alındı. Bu memurların yerine Müslüman olmayan diğer yerel unsurlardan olan kişiler getirildi.¹³ Kısaca Müslümanlar, 1857 isyanından sonra kendilerini büyük sıkıntılar içinde buldular. Şimdi iki düşman güçle karşı karşıya idiler: Birincisi, Müslümanlara kuşku ve düşmanlıkla bakan yeni işgalci güç; ikincisi ise, Müslümanları Hindistan'da aciz duruma sokmak ve azınlığa düşürmek için İngilizlerle ortaklık yapan Hindu toplum.¹⁴

1857 olaylarının modern Müslüman Hindistan tarihinde iki önemli sonucu vardır. Bunlardan biri, Türk-Moğol İmparatorluğu fikrine son bir darbe vurmuş olması, ikincisi ise Müslümanların Hindistan'da düşüşünün başlangıcını teşkil etmesidir.¹⁵

1857'den 1870'li yıllara kadar neredeyse bütün İngiliz politikacıları, yazarları ve yöneticileri tereddütsüz bir şekilde isyandan dolayı Müslümanları suçladılar. Fakat 1870'li yıllarda İngiliz düşüncesinde bir değişiklik meydana geldi. Richard Temple, John Strachey ve W.H. Gregory gibi kişiler Hindistan Müslümanlarının sadakatsiz olmadığını ve hoş olmayan geçmişin unutulması gerektiğini tartışmaya başladılar.¹⁶ Bu şekilde bir düşüncenin oluşmasında aşağıda bahsedileceği üzere şüphesiz Seyyid Ahmed Han'ın¹⁷ büyük katkısı olmuştur. Seyyid Ahmed Han, “*Müslümanların yeniden canlanmasının önde gelen ruhlarından biri*” olarak nitelendirilmiştir.¹⁸

2. MÜSLÜMAN TOPLUMUN İNGİLİZLERE YÖNELİK TUTUMU

Müslümanlar, 1857 Sipahi ayaklanmasından sonra İngilizlerin tecrit edici politikaları karşısında kendi içlerine çekilerek İngilizlerle ilişkilerini en düşük seviyeye indirdikleri gibi İngiliz okullarına gitmeyi ve İngilizce öğrenmeyi de reddettiler. Diğer bir deyişle,

¹² Qureshi, s.17.

¹³ D. Şahbaz, “Seyyid Ahmed Han’ın Pakistan İdeolojisinin Oluşumuna Katkıları”, *NÜSHA*, S.47, 2018, s.116.

¹⁴ Syed, s.5-6.

¹⁵ Qureshi, s.17.

¹⁶ Qureshi, s.18.

¹⁷Oldukça önemli bir ailenin çocuğu olarak 1817'de Delhi'de doğan Seyyid Ahmed, Doğu Hindistan Şirketinin hizmetine girdi. 1857 isyanında İngilizlere sadakatle hizmet etti ve "Hindistan İsyanının Sebepleri Konusunda Görüşler" isimli ünlü makalesini yazdıktan sonra derhal yükselişe geçti. 1875'te Aligarh'da Müslüman-İngiliz Doğu Koleji'ni kurdu. 1898'de öldü. Hindistanlı tanınmış bir fikir adamı olan Seyyid Ahmed Han'ın hayatı ve fikirleri hk. geniş bilgi için bkz M. Öz, “Ahmed Han, Seyyid”, *İslam Ansiklopedisi*, [www.http://islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-han-seyyid](http://islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-han-seyyid) (e.t. 12.05.2019); ayrıca bkz. Şahbaz, s.116-121.

¹⁸ Şahbaz, s.117.

Müslümanlar kendi kabuklarına çekildiler. Müslümanların bu pasif tutumlarının Hindular lehine geliştiğini gören Nevvab¹⁹ Abdüllatif, Emir Ali ve Seyyid Ahmed Han gibi bazı Müslüman aydınlar, bu duruma son vermek için çaba harcamaya başladılar. Özellikle eğitim alanındaki faaliyetleriyle Müslümanların geri kalmışlığını ortadan kaldırmanın yolunu arayan bu aydınlar, 1857 Sipahi ayaklanmasından sonra Hindistan'da varlıklarını koruyabilmenin İngiliz hakimiyetini kabullenip onlarla uzlaşmakla mümkün olacağına inanmaya başladılar.²⁰ Ancak, Müslümanların uyanışında önemli bir rol oynayan ve öncülük eden kişi/fikir adamı Seyyid Ahmed Han'dır.²¹ Seyyid Han, Müslümanların Hindistan'da tutunmalarının yukarıda da bahsedildiği üzere İngilizlerle iyi ilişkiler kurmak ve sosyal, eğitim, ekonomi ve siyasi alanlarda reformlar yapmak suretiyle gerçekleştirebileceğini ifade etmekteydi. Bu nedenle çok zorlu bir dönem olan 1857 gelişmelerinden hemen sonra Hindistan Müslümanları ile İngilizler arasında iyi ilişkiler kurmak için çalışmalara başlayarak karşılıklı yanlış anlaşılmalara ve çok sert olan yaptırımları kaldırmak için çaba sarf etti. Bunu yaparken “Müslüman ve Hinduların iki ayrı millet oldukları ve ülke siyasetinin şekillendirilmesinde bu hususun göz önünde bulundurulması gerektiği” düşüncelerini de geliştirmeye başladı. Gerçekte Seyyid Han, ülke Müslümanları için ayrı bir devlet kurulması yönünde fikirlere sahip olmakla birlikte, bunu o dönemde dile getirmek için erken olduğunu düşünmekteydi. Daha ziyade, İngilizlerden Müslümanlara yönelik hak kazanımları elde etmeye çaba gösterdi. Nitekim İngiliz yöneticilerle kurmuş olduğu dostane ilişkiler sayesinde Müslümanlar yeniden stratejik görevlerde bulunma fırsatı buldular.²²

Seyyid Han, eğitim sistemini anlamak ve gözlemlemek amacıyla 1869 yılında İngiltere'ye giderek bir yıl boyunca Cambridge ve Oxford Üniversitelerinin eğitim yapılarını inceledi. 1870 yılında Hindistan'a döndükten hemen sonra “*Tehzib-ul Ahlak*” adıyla modern Urdu nesrinin yapı taşlarından sayılan bir dergi çıkarmaya başladı. Bu dergi, Müslüman toplumun kendi kültür ve geleneklerine sıkıca bağlanması ve milli bütünlüğün sağlanması hususunda önemli bir katkı sağladı.²³ Eğitim alanında ise Ahmed Han, başta Aligarh Okulu (Müslüman-İngiliz Doğu Koleji/Muslim-Anglo Oriental Coolege) olmak üzere kurduğu Batı tarzı eğitim kurumlarıyla modernist bir İslam anlayışı ortaya koyarak Hindulardan çok

¹⁹ Eski Hindistan'da Müslüman prenslere verilen unvan.

²⁰ Yücel, s.67.

²¹ Şimşir, s.136.

²² Şahbaz, s.117, 119.

²³ Şahbaz, s.121.

İngilizlerle işbirliği yapılması gerektiğini ileri sürdü.²⁴ Gerçekte, 1857 isyanının Müslüman kışkırtmalarıyla çıktığına ilişkin İngiliz iddialarını daha sonraları İngiliz tarihçileri de yalanladılar. Fakat Müslümanları rehabilite eden ve onların kaybolan siyasi ve entelektüel etkilerinin bir kısmını onlara geri kazandıran en güçlü faktör Seyyid Ahmed Han'ın liderliği idi.

Seyyid Ahmed Han, Müslümanların sıkıntılarını çok iyi gözlemlemiş ve bu konuya seyirci kalamayacağını anlamıştı. Özellikle gerçekleri ortaya çıkararak İngilizlerle Müslümanlar arasındaki yanlış anlamayı ortadan kaldırmak istedi. Bu nedenle iki makale yazdı: "*Hindistan İsyasınının Sebepleri Konusunda Görüşler*" ve "*Hindistan'ın Sadık Müslümanları*". Bu makaleler ve Ahmed Seyyid Han'ın çabaları İngiltere'nin meseleleri objektif olarak değerlendirmesine yol açtı.²⁵

Seyyid Ahmed Han, Hindistan'daki Müslümanlar üzerinde dört farklı alanda açık bir etki bıraktı: Eğitim, din, sosyal hayat ve politika.²⁶ Seyyid Ahmed Han'ın Hindistan'da Müslüman uyanışına katkısı bir cümle ile özetlenebilir: Halkına kendi kendine güveni telkin.²⁷

Seyyid Han, önceleri Hindistan'ın birleşik kalmasına saygı duymaktaydı. Ancak Hinduların ve onların temsilcisi olan Kongre Partisi'nin (1885) Urdu dili karşıtı girişimlerde bulunması ve Müslümanları hedef alan politikaları nedeniyle uyumlu siyasetinden uzaklaşarak dil ve din temelli Müslüman milliyetçisine doğru kaydığı gözlemlendi.²⁸ Hindistan'da iki ayrı milletin yaşadığı ilk defa Seyyid Ahmed Han tarafından ortaya atıldı; şöyle ki Ahmed Han'a göre, şayet İngilizler bir gün Hindistan'dan çekilirlse bu iki toplum (Müslüman ve Hindular) asla bir arada yaşayamazdı.²⁹ Bu nedenle Ahmed Han, düşünceleri ve eylemleriyle Müslümanlarla İngilizleri karşılıklı güven içinde bir araya getirmeye çalıştı.

²⁴Yücel, s.67.

²⁵Seyd, s.6.

²⁶ Syed Ahmed Han'ın bu dört alandaki düşünceleri hk. geniş bilgi için bkz. Qureshi, 19-21

²⁷ Qureshi, s.21

²⁸ Şahbaz, s.119.

²⁹ Şimşir, s.138.

3. HİNDİSTAN MİLLİ KONGRE PARTİSİ ve MÜSLÜMANLARIN TUTUMU

Hindistan Milli Kongre Partisinin kurulması fikri, 1885 yılında başlangıçta sadece "sosyal meseleler" ile uğraşmak üzere emekli bir İngiliz subayı olan Allan Octavian Hume tarafından ortaya atıldı. Bu suretle dönemin Hindistan Genel Valisi Lord Dufferin, söz konusu oluşumun "siyasal meseleler" ile de uğraşmasını talep ederek kurulmasına izin verdi³⁰ Ancak kurulduğu andan itibaren Kongre, İngilizlerin aleyhinde politikalar izlediği gibi gün geçtikçe de başlarına bela olmaya başladı.

Kongre Partisinin üç kuruluş amacı vardı:³¹

1. Hindistan halkını oluşturan farklı ve son derece uyumsuz unsurları bir ulusal bütünlük içinde eritme;
2. Düşünce, ahlak, sosyal ve siyasi olmak üzere milleti oluşturan bütün hususları aşamalı olarak yeniden canlandırma;
3. Hindistan'ın zararına olabilecek şartların değiştirilmesini sağlamak ve İngiltere ile Hindistan arasında birlik oluşturma.

Kongre Partisinin kuruluş amaçları bunlar olmakla birlikte Hume'a göre, İngiltere'nin amacı ise, "*Kongre vasıtasıyla İngiliz kültürünü Güney Asya'ya hakim kılıp 'Tac'ın İncisi'ni Britanya'ya ebedi olarak raptedecek manevi bağların kurulmasını sağlamaktır.*"³² Bundan başka İngilizler Kongre'yi, Hinduları kontrol altında tutmak ve Hindistanlıların güçlerini arttırmak için Hint milliyetçiliğini geliştirecekleri ve toplumsal meselelerini görüşebilecekleri, bu suretle isyan tehlikesini ortadan kaldıracak bir oluşum olarak değerlendirdiler. Nitekim Kongre'nin oturumunda alınan ilk karar, "*İngiliz hükümetine bağlılık*" olmuştur.³³

Hindistan Kongre Partisi, Hindistan siyasi hayatına tam olarak egemen olduktan sonra uzun süre Hindistan siyasi programının başlıca unsurlarını teşkil eden anayasa ve reform politikalarına tek başına şekil vermeye çalıştı.³⁴

³⁰ Şimşir, s.144; Syed, s.7; Qureshi, s.23.

³¹ Qureshi, s.23.

³² Öke, s.5.

³³ Bulgur, s.41.

³⁴ Güngör, s. 160.

Seyyid Ahmed Han, Kongre Partisi kurulur kurulmaz partinin aleyhinde bir tutum sergileyerek Müslümanların kesinlikle söz konusu partiye katılmamalarını istedi ve kesin bir muhalefet sergiledi. Genel Vali ve bütün Avam Kamarasının açıkça Kongreyi desteklemiş olduğunu söyleyerek muhalefetinin devam edeceğini açıkladı. Bu nedenle yukarıda da bahsedildiği üzere Müslümanlardan da ondan uzak kalmalarını isteyerek şu açıklamayı yapma gereği duydu: “Kongrenin kararları yürürlüğe konulursa, İngiliz Hükümeti için barışı korumak veya devam edecek olan şiddet ve iç savaşların derecesini kontrol etmenin imkansız olacağı inancındayım.”³⁵

Ahmed Han'ın Kongre karşısındaki tutumu böyle olmakla birlikte birçok Müslüman aydın Kongreye katılarak iş birliği yapmayı tercih etti. Hatta bizzat Pakistan'ın kurucusu Muhammed Ali Cinnah³⁶ da 1930'lu yıllara kadar Kongre ile iş birliği içinde oldu ve Gandhi ile birlikte Hindistan'ın birliği için çalıştı. Kuruluş yıllarında böyle olmakla beraber XX. yüzyılın başlarından itibaren Kongre içinde Hindu-Müslüman çatışmaları ortaya çıktı ve Kongrenin İngiliz aleyhtarlığının yanı sıra Müslüman aleyhtarlığı da belirginleşmeye başladı. Zaman içinde Kongredeki Müslümanların sayısı azaldı. Bunun en açık göstergesi 1905'te Benares toplantısında 758 delegeden ancak 17 tanesinin Müslüman delege olmasıydı.³⁷

4. BENGAL'İN TAKSİMİ VE HİNDU-MÜSLÜMAN ÇATIŞMASI

Hindistan Genel Valisi Lord Curzon³⁸ ve Hindistan Milli Kongre Partisi arasındaki çatışmayı şiddetlendiren ve Hindistan tarihinde bir dönüm noktası olan gelişme, 16 Ekim 1905 tarihinde Bengal'in taksimidir.³⁹

Lord Curzon, Bengal Prensiğini bir vali için çok geniş bir alan olarak değerlendirdi ve Bengal'in sınırlarını yeniden çizmeye karar verdi. 1905'te Bengal ve Assam eyaletleri iki eyalet olarak yeniden yapılandırıldılar. Plan, 1905 Şubat ayında Curzon tarafından Londra'ya gönderildi ve birkaç ay sonra 1905 Eylül ayında yeni eyaletin kurulduğu ilan

³⁵ Qureshi, s.24.

³⁶ Cinnah hk. geniş bilgi için bkz. R. Symonds, *The Making of Pakistan*, Faber and Faber, London, 1949, s.57; C. Çandar, “Muhammed Ali Cinnah”, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: Çağdaş Liderler Ansiklopedisi*, C.II, İstanbul, 1986.

³⁷ Şimşir, s.144.

³⁸ George Curzon, Asya üzerindeki deneyimleri ve bilgisi nedeniyle 1898'de Hindistan Genel Valisi olarak atanmıştır.

³⁹ Güngör, s.247.

edildi. Doğu Bengal ve Assam eyaletleri resmi olarak 16 Ekim 1905'ten itibaren ayrı yönetim birimleri olarak faaliyete geçti.⁴⁰

Bengal'in sınırlarının bu şekilde değiştirilmesi Hindular tarafından beklenilmeyen bir tepkiye neden oldu. Hindu topluma göre, Curzon Bengal'i ikiye bölerek Hindular ve Müslümanlar arasında bir sınır çizmiş ve iki toplumu kasıtlı olarak bölmeye çalışmıştı; Bengal'i parçalamıştı ve Bengal milliyetçiliğine ölümcül bir darbe indirmişti.⁴¹ Bu olay, Hinduların İngiliz yönetimine karşı cephe almasına neden oldu. Bengal'in taksimi konusunda Hinduların duyguları Mihrace Mahindra Chandra'nın şu sözleri ile kolayca anlaşılmaktadır: *“Yeni eyalette Müslüman halk üstün olacaktır, Bengalli Hindular ise bir azınlık olacaktır. Kendi topraklarımızda yabancı olacağız. Görünüştten endişe ediyorum...”*⁴² Hinduların taksime bu kadar itiraz etmelerinin arkasında yatan sebebi, Mihracenin konuşmasından da çıkarılacağı üzere anlamak zor değildir. Taksim, bir Müslüman çoğunluk eyaletinin oluşması ile sonuçlanmıştı. Bu ise Hindular için oldukça tatsız bir olaydı.

Hinduların aksine Müslümanlar taksimden çok memnun oldular. Ancak Hindu muhalefeti gittikçe arttı ve Hindu-Müslüman çatışmalarına neden oldu. Gelişen Hindu milliyetçiliği ve zor ekonomik şartlar Müslümanlar arasında kendi haklarının korunması amacıyla ayrı bir siyasi örgütlenme güdüsünü arttırdı. Bu nedenle 35 Müslüman lider, Müslümanların çıkarlarını korumak amacıyla kendi toplumları için ayrı seçimlere ilişkin bir plan hazırlayarak 1 Ekim 1906'da Genel Vali Lord Minto'ya sundular. Ağa Han⁴³ tarafından öncülük edilen Simla Heyeti iki temel istekte bulundu:⁴⁴

1. Bütün mahalli ve eyalet seçimlerinde Müslümanlar ayrı olarak temsil edilmeli ve Müslüman temsilcileri ayrı olarak sadece Müslüman seçmenler tarafından seçilmeliydi.

⁴⁰ Qureshi, s.26

⁴¹ Qureshi, s.27

⁴² Syed, s.9.

⁴³ Asıl adı Sultan Muhammed Şah olan Ağa Han, hayatı boyunca iktidar sahibi olmak istemiş, İngiltere ile iş birliği yaparak siyasi yaşamını Londra'nın yönlendirmeleri ile geçirmiş, ancak herhangi bir şekilde iktidar olamamış ve dini lider olarak kalmıştır. M. Beşirli, “Ağa Han'ın İslam Politikası ve Hindistan Müslümanları, 1913 (Alman Belgelerine Göre)”, *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, C.6, S.6, 2015, s.65; Ayrıca Ağa Han'ın hayatı hk. geniş bilgi için bkz. M. Öz, “Ağa Han”, [www.http://islamansiklopedisi.org.tr/aga-han](http://islamansiklopedisi.org.tr/aga-han) (e.t. 20.05.2019).

⁴⁴ Qureshi, s.29

2. Bütün seçilmiş organlarda Müslümanlara ağırlık verilmeli ve nüfusları oranında sandalyeye sahip olmaları gerekmektedir.

Vali, her iki talebi de kabul ederek Müslümanların çıkarlarının gözetileceğine dair söz verdi. Aşağıda da bahsedileceği üzere 1909 reformlarıyla Müslümanlara kendi temsilcilerini seçme hakkı tanındı. Simla Heyeti, modern Müslüman Hindistan tarihinde oldukça önemli bir yer işgal eder. Bu vesileyle Hindu-Müslüman çatışması anayasal düzeye taşınmıştır. Şimdi toplumdaki değişim, yasal ve siyasi kurumlara yansıtılacaktı. Bu olay, Hindistan Müslümanları için ayrı bir devlet talebine ilişkin ileri bir adımdı.⁴⁵ Bu olaydan sonra artan Hindu-Müslüman çatışması üzerine Müslümanlar, kendi haklarını korumak amacıyla faaliyete geçtiler. Urduca-Hintçe çatışması, merkez ve eyalet meclislerinde Müslümanların temsil edilmemesi ve Bengal'in taksimi kararına karşı Kongre'nin itirazını gören Müslümanların önde gelen bazı temsilcileri, kendi hak ve çıkarlarının korunması için harekete geçtiler. Çünkü Bengal'in taksimi, Müslümanlar arasında da siyasi bir bilinç oluşturmuştu.⁴⁶

Ağa Han tarafından başkanlık edilen Müslüman Temsilciler Heyeti (Simla Heyeti), yukarıda da bahsedildiği üzere Genel Vali Minto'dan Müslümanların ayrı olarak temsilini istemişler ve bu istek kabul edilmişti. Simla görüşmelerinden sonra 30 Aralık 1906 tarihinde Dakka Nevvabı Salimullah tarafından Dakka'da bir konferans düzenlendi. Konferansın amacı, Müslümanların siyasi hak ve çıkarlarını koruyacak bir örgüt oluşturmaktır. Müslüman Birliğinin temelini oluşturacak yasa da bu konferansta oybirliği ile kabul edildi ve Ağa Han başkanlığında/liderliğinde⁴⁷ Tüm Hindistan Müslümanları Birliği (All-Indian Muslims League)'nin kurulduğu ilan edildi.⁴⁸ Buna göre, Müslüman Birliği, bir yandan Müslümanların çıkarlarını koruyup gözetirken ve Müslüman toplumun isteklerinin merkezi hükümete bildirilmesini sağlarken diğer yandan da Müslümanlar ile diğer toplumlar arasında ortaya çıkması muhtemel anlaşmazlık konularına çare bulacaktı.⁴⁹ Birliğin kurulmasından

⁴⁵ Qureshi, s.29-30; Bengal'in taksimi 12 Aralık 1911 tarihinde Delhi'de Kral V. George tarafından Hindular ve Kongre Partisini hoşnut etmek için ilga edilmiştir. Syed, s.9; Güngör, s.321-322

⁴⁶ Bulgur, s.42.

⁴⁷ Birliğin liderliğini 1913 yılına kadar yapmıştır.

⁴⁸ M. N. Qureshi, "Hindistan Müslümanları Birliği", *İslam Ansiklopedisi*; [www.http://islamansiklopedisi.org.tr/hindistan-muslumanlari-birligi](http://islamansiklopedisi.org.tr/hindistan-muslumanlari-birligi) (e.t. 21.06.2019).

⁴⁹ Çandar, s.407.

yaklaşık bir yıl sonra Aralık 1907'de Karaçi'de yapılan ilk kongresinde Birlik tüzüğü kabul edildi; 1908'de de Emir Ali tarafından Londra şubesi açıldı.⁵⁰

Hindistan'daki bu gelişmeler üzerine ve kaotik ortamı yumuşatmak amacıyla İngiltere tarafından gösterilen ilk anlayışlı girişim, Minto-Morley reformları olarak adlandırılan 1909 tarihli Hindistan Meclisi Kanunu ile ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, Hindistan Dışişleri Bakanı Morley, gelecekte anayasal reformların yapılması konusuna ciddi bir şekilde eğilmeye başladı. Bu nedenle Vali Minto ile temas halindeydi. Minto, reformların yapılması amacıyla bir taslak metin hazırlanması için özel bir komite atadı. Söz konusu komite, taslak raporu 1907 yılının ilk aylarında hazırladı ve bu taslak, 19 Mart'ta Londra'ya gönderildi. Sonuçta 1909'da Hindistan Konsey Anayasası⁵¹ olarak kabul edildi. Bu yasa, Hindistan Ulusal Meclisine eyaletlerden ve diğer teşekküllerden seçim suretiyle gelecek üyenin sayısı ve yetkilerini arttırmaktaydı.⁵²

Birçok eksikliğine rağmen Minto-Morley reformları, anayasal gelişme açısından ileri bir adımdı. Söz konusu reformların Müslümanlar için getirdiği en önemli değişiklik, ayrı seçim prensibini ortaya koymasıydı. Diğer bir deyişle, Simla Heyetinin talepleri karşılanmıştı.⁵³

1909 reformları, Müslümanlar için ayrı seçim prensibini ortaya koyduğu için Hindu politikacılar ve Kongre Partisi derhal bir eleştiri ve muhalefet kampanyasına başladılar. 1910 yılında yaptığı bir toplantıda Kongre, Müslümanların ayrı temsili hükmünü kınadı. Bu zamandan 1935 Anayasasının kabulüne kadar Kongre, yaptığı her toplantıda ayrı seçimlerin kınanması ve onun terki lehinde bir karar almayı alışkanlık haline getirdi.⁵⁴

Özetle; 1857 Sipahi ayaklanmasının başarısız bir şekilde sonuçlanmasından sonra Müslüman ve Hindu toplum, tamamen İngilizlerin hakimiyeti altına girdiler. Hindu çoğunluk, Müslümanları zayıflatmak amacıyla her türlü baskıyı yaptı. Hindu gazetecilerin İslam düşmanlığını körüklemeleri, bu amaçlarla çeşitli kitaplar yazılması, Müslüman-Hindu

⁵⁰Qureshi, M. N., "Hindistan Müslümanları Birliği".

⁵¹ Morley ve Minto tarafından öncülük edilerek hazırlandığı için tarihe "Minto-Morley Reformları" olarak geçmiştir.

⁵² Yavuz Abadan, "Yeni Hint Anayasası", s.212-213

[www.http//dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/275/2560.pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/275/2560.pdf) (e.t. 13.07.2019); Minto-Morley Reformları hk. geniş bilgi için ayrıca bkz. Güngör, s.308-316.

⁵³ Qureshi, H.I., s.33; Seyd, s.9.

⁵⁴ Qureshi, H. I., s.33

toplum arasındaki uçurumu daha da derinleştirdi. Müslümanlar, bu tarz politikalar yüzünden Hindulardan sürekli uzaklaştılar. Böylece, İslam milliyetçiliği bağımsız bir şekilde oluşmaya başladı.⁵⁵

⁵⁵ Bulgur, s.42.

BÖLÜM II

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE (1914-1939) HİNDİSTAN SİYASİ GELİŞMELERİ

1. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA HİNDİSTAN

Hindistan, Birinci Dünya Savaşı boyunca İngiliz Hükümetine sadık kaldı. Binlerce Hindistanlı İngiltere için savaşmak konusunda gönüllü oldu. Yasama meclisleri, idari olduğu kadar savaş harcamalarına tam mali destek için bütün yetkilerini kullandılar. Bütün partiler hükümeti destekledi. Birinci Dünya Savaşında Hindistan, İngiltere hizmetine 800 bini muharip, 414 bini ihtiyat olmak üzere 1.214.000 asker verdiği gibi 100 milyon sterlin tutarında da mali yardımda bulundu.⁵⁶ Bir kısım İngiliz karşıtı hareketler vardı, fakat bu hareketler önemli bir halk desteği elde edemedi.⁵⁷

Birinci Dünya Savaşının, Hindistan Müslümanları açısından felaket olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Hindistan Müslümanları, Osmanlı Devleti ile İngiltere'nin karşı karşıya gelmemesi için büyük çaba sarf ettiler, ancak bu gerçekleşmeyince sempatileri Osmanlı Devleti'nden yana oldu. Bu durumdan rahatsız olan İngilizler, daha savaşın başında kamuoyunu yönlendirici yayınlar yapan gazeteleri kapattıkları gibi Mevlana Muhammed Ali, Ebü'l-Kelam Azad gibi aydınları da tutuklama yoluna başvurdular. Aynı zamanda Müslümanların kutsal bölgelerle ve hilafetin geleceğiyle ilgili beklentilerini garanti edecek teminatlar vererek ve bazı din adamlarından baskı yoluyla veya gönüllü olarak Osmanlı Devleti aleyhine fetvalar yayımlatarak halkı sakinleştirmeyi başardılar.⁵⁸ Örneğin Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinden hemen sonra yayımladığı "cihat" fetvasına ilk karşı çıkan Müslüman lider Ağa Han'dı. Yayımladığı bildiriler/fetvalar yoluyla İslam dünyasının savaşta Halife yerine İngiltere, Fransa ve Rusya'nın desteklenmesi gerektiği hususuna sürekli olarak vurgu yaptı.⁵⁹

Savaş sırasında en önemli gelişme, yukarıda bahsedilen hususların da etkisiyle Kongre Partisi ve Müslüman Ligi'nin yakınlaşma çizgisiydi. Bu yakınlaşmada iki faktör

⁵⁶ Şimşir, s.146.

⁵⁷ Qureshi, H. I., s.42.

⁵⁸ Yücel, s.66.

⁵⁹ Beşirli, s.65.

etkili oldu. Birincisi, Bengal'in taksiminin iptalidir. Bu olay, Müslümanları İngiltere'ye karşı gücendirdi. Ardından Osmanlı Devleti'ne karşı İngiliz düşmanlığı bu duyguyu daha da kuvvetlendirdi. Bundan dolayı Hindularla bazı konularda anlaşmak isteği/gereği ortaya çıktı. Böylece 1913-1924 yılları arasında Hindistan, Hindu-Müslüman birliğine tanıklık etti. Gandhi, Müslümanları Kongre'ye yakınlaştırmak için böyle bir fırsatın bir daha ortaya çıkamayacağını görmede gecikmedi.⁶⁰ Bu nedenle Müslümanlarla iş birliğine büyük ağırlık verdi.

Savaş, modern Hindistan tarihinde başka bir rol daha oynamıştır. İngiliz politikacılar, sürekli olarak İngiltere'nin özgürlük ve self-determinasyonu sağlamak için savaştığını söylüyorlardı. Üstelik Ocak 1918'de ABD Başkanı Woodrow Wilson tarafından yayınlanan "Wilson İlkeleri" de self determinasyona vurgu yapmaktaydı. Hindistan entelektüelleri bunu ciddi bir vaat olarak değerlendirdiler.⁶¹ Bu nedenle savaş sırasında hem Kongre hem de Müslüman Birliği İngiltere'ye bağlı kaldılar. Ayrıca, savaşa katılacak yerli askerlerin toplanmasında İngiltere'ye yardım ettiler.

1.1 Lucknow Paktı

Müslüman Ligi'nin de zamanla İngiliz aleyhtarı bir politika izlemeye başlaması üzerine Kongre Partisi ile Müslüman Ligi arasında bir yakınlaşma ortaya çıktı. Özellikle bu dönemde hala Kongre Partisi içinde bulunan ve onun önemli üyelerinden olan Muhammed Ali Cinnah, Kongre Partisi'nin temel amacı olan Hindistan'ın bağımsızlığının Müslümanların yardımı olmaksızın gerçekleşmeyeceği konusunda çalışma arkadaşlarına sürekli telkinde bulunmaktaydı. Aynı zamanda Müslüman Ligi içindeki bazı kişiler de Kongre Partisi ile iş birliği zamanının geldiğini düşünmekteydiler. Bunun sonucu olarak 31 Aralık 1916'da Kongre ve Müslüman Ligi temsilcileri bir araya gelerek "Lucknow Paktı" adını alacak olan bir beyanname yayımladılar.

Lucknow Paktı ile tarihte ilk ve son olarak her iki parti Hindistan'ın gelecekteki anayasası üzerinde anlaşmaya vardılar.⁶² Diğer bir deyişle bu beyanname, Hindistan Anayasasının her iki topluma (Müslüman-Hindu) tanıyacağı haklar üzerinde iki partinin de uzlaştıkları tek metin oldu. Bu anlaşmada İngiltere'ye karşı takip edilecek ortak politika tespit edildi. Söz konusu Pakt ile Hindistan'ın bütün toplumlarının zengin ve köklü

⁶⁰ Qureshi, H. I., s.43

⁶¹ Qureshi, H. I., s.43

⁶² Güngör, s.354-356

medeniyetlerin mirasçıları olduğu, geçmişte yönetimde büyük başarı gösterdikleri, İngiliz yönetimi altındaki son yüzyılda da önemli ölçüde ilerleme kaydettikleri, ancak bugünkü yönetim şeklinin artık toplumun haklı taleplerini karşılamaktan çok uzak kaldığı ifade edilmekteydi. Sonuçta ise, İngiltere'nin Hindistan'a özerklik tanınması vaktinin geldiği önemle vurgulanmaktaydı. Lucknow Paktına göre, Hindistan Meclisinin seçimle belirlenecek milletvekillerinin üçte biri Müslüman olacaktı. Ayrıca, Müslümanlar ayrı seçmen bölgelerine sahip olacakları gibi eyalet meclislerinde de belli sayılarda temsilci bulundurabileceklerdi.⁶³

Lucknow Paktı, iki toplum ve iki parti arasında yeni bir uzlaşma ruhu yarattı. Söz konusu Pakt ile Kongre Partisi, başlangıçta şiddetle itiraz ettiği ve iki toplum arasında anlaşmazlık yaratan "ayrı seçim bölgesi ilkesi"ni kabul etmiş oluyordu.⁶⁴

1.2 Montagu-Chelmsford Reformu

Hindistan'daki partiler, yani Kongre ve Müslüman Ligi, Birinci Dünya Savaşı içindeki yardımları karşılığında İngiltere'den bazı olumlu adımlar atmasını bekliyorlardı. Bir taraftan Hindistan halkının beklentileri, diğer taraftan partilerin ortak baskıları ve nihayet İngiltere'nin kendi içindeki mevcut liberal baskılar, İngiltere hükümetini savaş içinde Hindistan'daki gelişmeleri gözden geçirmek zorunda bıraktı.⁶⁵

1917'de Hindistan işlerine bakmak üzere atanan Edwin Montagu aynı yıl içinde bir ıslahat projesi hazırladı. Buna göre:

1. Hindistan'da İngilizlerin yönetiminde bulunan kurumlarda yerli halkın oranları arttırılacak;
2. Bağımsız ve kendi kendini idare etmeye muktedir bir Hindistan 'ın oluşumu için şimdiden her saha ve branşta Hindistanlılara çalışma imkanları verilecektir.⁶⁶

Montagu'nun kaleme aldığı bu ıslahat projesi, Hindistan'da anayasal sisteme doğru atılan ilk adım olduğu gibi aynı zamanda İngiltere tarafından Hindistan'ın terk edilmesi yolunda atılmış ilk adıma da işaret etmekteydi. Montagu, bundan sonra Hindistan'a giderek Vali Chelmsford ile görüştü ve 22 Nisan 1918'de "*Montagu-Chelmsford Reformu*" adını alan

⁶³ Çandar, s.409.

⁶⁴ Syed, s.10

⁶⁵ Şimşir, s.146

⁶⁶ Şimşir, s. 146-147

ve İngiliz Avam Kamarası tarafından da onaylanan bir projeyi yürürlüğe koydular. İngilizler bu yeni sistemi “*Diarşi*” (Dyarchy) olarak adlandırdılar: Büyük Britanya İmparatorluğu ve Hindistan’dan oluşan federal bir yönetim. Ancak bu yönetim içinde yerli halk hiçbir güce sahip değildi. Eyaletlerde Hintli bakanlar tarım, endüstri, sağlık, eğitim, bayındırlık işlerine bakacaklardı. Bunun dışında bütün ekonomik/mali ve polisiye/güvenlik işlerine ilişkin yetkiler İngilizlerin elinde olacaktı.⁶⁷ Bu Reformla, Hindistan yönetiminin İngiltere’deki mekanizması değişmiyordu. Hindistan Sömürge Bakanlığı yine İngiliz Kabinesinin bir bakanlığı olarak İngiltere merkezi yönetimine karşı sorumluydu. Reform paketiyle getirilen değişiklik sadece Hindistan’a ilişkindi. Aslında Genel Vali ve “Divan”ın yetkilerine hiçbir şekilde dokunulmamıştı. Vali yine Hindistan Parlamentosuna değil Londra’ya hesap vermekle yükümlüydü. Ancak Divan üyeleri altıya çıkarılmış, yarısının Hindistanlı olması kararlaştırılmıştı. Altmış üyeden oluşan İmparatorluk Yasama Meclisi yerine 106 kişiden oluşan bir Senato kurulmuştu. Eyaletlerde ise sınırlı da olsa “adem-i merkeziyet”e yönelik bir adım atılmıştı.⁶⁸ Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bu Reform paketi Lucknow Paktında belirtilen isteklere cevap vermiyordu. Müslüman Ligi, bazı çekincelerle planı kısmen kabul etti. Gandhi’nin başkanlığındaki Kongre Partisi ise planı tamamen reddetti.⁶⁹

Reformlarla oluşturulan anayasal sistem, Mohandas Karamchand Gandhi’yi tatmin etmekten uzak olmasına rağmen bunu “iyi niyetli bir başlangıç” olarak kabul etti. Ancak, İngiliz yönetimine ilişkin iyi niyetini giderek kaybetmekteydi. Nitekim, Montagu-Chelmsford Reformlarını onaylayarak İngilizlerle iş birliğini kabul ettikten üç ay sonra gelişmeler Gandhi’yi yeniden boykot/pasif direniş hareketine geçmeye sevk etti. Ülkede genel eğilim de bu yöndeydi. Üstelik ülkede oluşan “Hilafet Hareketi” de Gandhi’nin yanında yer aldı. Bunun üzerine Gandhi, Hindistan Genel Valisine “Hintlilere ve Müslümanlara Ekselanslarının hükümetinden desteklerini çekmelerini önerdiğini” bildirdi. Vali bunu “saçmaların saçması bir plan” olarak değerlendirdi. Sonuçta, boykot 1 Ağustos 1920’de başladı.⁷⁰

⁶⁷Faruk Sönmezoğlu, “Mohandas K. Gandhi”, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: Çağdaş Liderler Ansiklopedisi*, C.II, İletişim Yayınları, İstanbul, 1986, s.693-694.

⁶⁸ Öke, s.91

⁶⁹ Şimşir, s. 147; Syed, s. 10; Ayrıca Rapor hk. geniş bilgi için bkz. Güngör, s.367-379

⁷⁰ Sönmezoğlu, s.694.

2. HİLAFET HAREKETİ

Osmanlı Devleti'nin Hindistanlı Müslümanların dikkatini çekmeye ve politikalarında rol oynamaya başlaması XIX. yüzyılın sonlarına doğruydu. Hindistan Müslümanları dünya İslam topluluğu ile güçlü bir kimlik hissine sahiptiler. İslam'ın siyasi kaderindeki düşüşü büyük bir üzüntüyle izlemişlerdi. Zamanın İslam düşünürü Cemaladdin Afgani'nin “*İslam'ı tahrip etme yollarını arayan herkese karşı İslam'ı savunmak*” ve “*kardeş olan dünya Müslümanlarının birlikte hareket etmek zorunda oldukları*” şeklindeki sözlerini büyük bir dikkatle dinliyorlardı. Hindistan Müslümanlarına göre Osmanlı Devleti, otoriter bir tarz oluşturmuş tek Müslüman güçtü. İslam'ın kalesi olarak Osmanlı Devleti'ni görüyorlardı. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin egemenlik ve ülkesindeki herhangi bir küçülmenin, İslam'ın bağımsız varlığına bir darbe anlamına geleceğini düşünüyorlardı. Hindistan Müslümanları arasındaki genel kanaat, Batı güçlerinin bütün güç ve etkilerinden mahrum etmek için dünya bütününde İslam'a karşı bir savaş sürdürüyor oldukları şeklindediydi. Bu düşünceyle Hindistan Müslümanları, Hilafeti korumak amacıyla diğer Müslümanlarla iş birliğine giriştiler.⁷¹ Müslümanların tepkisi, Batılı devletlerin Türklerin toparlanmasını istemediği, Türklere karşı top yekun bir haçlı seferinin başlatıldığı ve nihayetinde İslam toplumunun tamamen tutsak edilmek istendiği noktasında toplanmaktaydı. İngilizleri bu noktada rahatsız eden husus, Müslümanlar arasında yükselen Türk/Türkiye sempatisinin Hindu topluma da sirayet ederek onları harekete geçirebilme ihtimaliydi ki, bu kısa sürede gerçekleşti. Diğer bir deyişle, Hindu toplum Müslüman toplumuyla Türkler konusunda dayanışma içinde oldu.⁷²

İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması ile başlayan 1911 “*Trablusgarp Savaşı*” Hindistan'daki pan-İslamcı faaliyetler için önemli bir olay teşkil eder. İtalya'nın Trablusgarp'a saldırdığı haberi Hindistan Müslümanları, özellikle de genç aydınlar ve gazeteciler üzerinde derin etki bıraktı. Osmanlı Devleti'ne yardım edebilmek için büyük çaba sarf ettiler. Ayrıca bu savaşta zarar gören Müslümanların yaralarını sarmak amacıyla Kalküta'da “*Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyetine Yardım Komitesi*” kuruldu. Bütün bunların yanı sıra Müslüman Ligi İngiltere'ye savaşı sona erdirmesi konusunda aracılık yapması çağrısında bulundu. Ancak bu girişimler/faaliyetler hiçbir karşılık bulamadı. Bütün bu

⁷¹ Qureshi, H. I., s.36-37; Öke, s.9

⁷² S. Cöhce, “Büyük Ortadoğu Projesi Bağlamında Hindistan ile Ortadoğu Arasındaki Tarihi Bağlar ve Güncel İlişkiler”, *Akademik Bakış*, C.2, S3, Kış 2008, s.76.

olumsuz gelişmelerin Hindistan Müslümanları üzerindeki olumlu etkisi, pan-İslamcı düşüncelerin yayılmaya ve tartışılmaya başlanmış olmasıdır.⁷³

Hindistan Müslümanları, Osmanlı Devleti'nin 1912 yılında Balkan Devletleri ile karşı karşıya kaldığı savaşlarda da Osmanlı Devleti'nin lehine daha organize olmuş bir şekilde tepki verdiler. Özellikle bazı Hintli Müslüman gruplar, Osmanlı'ya yardım için gönüllü birlikler kurmak için büyük çaba sarf ettiler, ancak İngilizler bu konuda herhangi bir destek vermedi. Bunun üzerine Hindistan'da Avrupa mallarını boykot etmeye yönelik çalışmalara başladılar. Söz konusu boykot bazı şehirlerde etkili olsa da plansızlıktan dolayı tüm Hindistan'a yayılamadı.⁷⁴

Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Devleti ittifak güçlerine karşı Almanya tarafında savaşmayı seçtiğinde, açıkça hislerini ifade edememelerine rağmen Hindistan Müslümanlarının sempatileri Türklerden yanaydı. İngilizler, Halifenin statüsüne ve anayurtlarında Türklerin haklarına saygıyı vaat ederek Müslüman düşmanlığını etkisiz hale getirmeyi düşünmüştü. Savaş sona erdiğinde Hindistan Müslümanları, vaatlerini yerine getirmeleri konusunda İngilizlere baskı yapmak için bir hareket organize ettiler.⁷⁵

Savaş sonunda barış antlaşmalarını görüşmek ve eski düşmanlarını cezalandırmak için Avrupa'da Paris Barış Konferansı toplandığı zaman İngiltere'nin Osmanlı Devleti'nden öç alma eğiliminde olduğu gözlemlendi.⁷⁶ Bu nedenle 27 Ekim 1919 tarihi "*Hilafet Günü*" olarak kutlandı ve burada "*Hilafet Hareketi*" başlatıldı. Son zamanlarda Türkiye ve Hilafetin statüsünü korumak için kurulmuş bir organ olan "*Hilafet Konferansı*" Delhi'de Hindu ve Müslümanların toplantısında kurumlaştırıldı.⁷⁷ Bu çerçevede oluşturulan Hindistan Hilafet Hareketi, Hindu ve Müslüman bütün Hintlilerin katılımıyla bir milli dava halini aldı. Bir taraftan Avrupa'ya heyetler gönderilerek Osmanlı'nın hayatta kalma mücadelesine destek verilirken diğer yandan ise pasif direnişle İngiltere baskı altına alınmak istenmiştir. Ayrıca, Anadolu'da başlatılan Milli Mücadeleye de maddi destek sağlanmıştır.⁷⁸ Gandhi, durumun kontrolünü üstlendi. Gandhi, egemenlik talebiyle Hilafet duygusuyla Müslüman toplumu

⁷³Beşirli, s.66; ayrıca Trablusgarp Savaşının Hindistan Müslümanları üzerindeki etkisi ve Müslümanların faaliyetleri hk. geniş bilgi için bkz. A. Özcan, *Pan-İslamizm: Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1977-1914)*, İsam Yayınları, Ankara, 1997.

⁷⁴ Beşirli, s.67.

⁷⁵ Qureshi, H. I., s.37

⁷⁶ Qureshi, H. I., s.37-38

⁷⁷ Syed, s.10-11

⁷⁸ Yücel, s.66.

arasında yükselen güçlü enerjiyi kullanabilecek, Hindu ve Müslümanlar arasındaki birliği Hinduların avantajına çevirebilecek bir liderdi. Bundan dolayı, Müslüman taleplerini destekledi ve Hindistan'ın bağımsızlığı ve Halifeliğin restorasyonu için bir faaliyet raporu hazırladı.⁷⁹ Ancak tüm bu girişimler sonuçsuz kaldı.

1920'de Sevr Antlaşması imzalandığında Müslümanlar arasında bir hayal kırıklığı oluştu. Aldatıldıklarını ve kendilerine ihanet edildiğini hissettiler. Bunun üzerine haziran ayında 90 önde gelen Hindistan Müslümanı, Türkiye ile barış antlaşması hükümlerinin yeniden düzenlenmesine kadar 1 Ağustos'tan itibaren Hükümet ile iş birliği yapmayacaklarını Vali Lord Chelmsford'a bildirdiler. Ayrıca Lloyd George'a da bir dilekçeyle başvurarak bu konudaki rahatsızlıklarını bildirdiler.⁸⁰ Ancak şunu belirtmek gerekir ki, İngiliz hükümetinin tutumunda gözle görülür bir değişiklik olmadı. Çünkü Lord Chelmsford, Hindistan Müslümanlarının hislerinden habersizdi ve Hindistan Dışişleri Bakanı Edwin Montagu, Lloyd George'un anti-Türk politikası karşısında yalnız kalmıştı. Hindistan'da değişim rüzgarını getiren yeni Vali Lord Reading oldu. 1921 Nisan ayında Hindistan valiliğine getirilen Reading, Hilafet Hareketinin ciddi bir olay olduğunu hemen fark etti ve Montagu ile bu konuda iletişim kurdu. Reading, 28 Şubat 1922'de özellikle üç noktada Sevr Antlaşmasının revize edilmesini isteyen resmi bir isteği Hindistan Dışişleri Bakanlığına telgrafla bildirdi: İstanbul'un boşaltılması, Kutsal Yerler üzerinde Sultan'ın hükümlerliği ve Osmanlı Trakya'sı ile İzmir'in restorasyonu.⁸¹

Montagu'nun, Hindistan'daki Müslümanların hislerini ve isteklerini Lloyd George ve Curzon'a kabul ettirme konusundaki çabaları başarısız oldu. Montagu, Reading'in telgrafını alınca Kabine ya da Başbakanı danışmaksızın telgrafın yayınlanmasını onayladı. Lloyd George'un söylediği gibi bu davranış, Kabinenin kolektif sorumluluk doktrinine aykırı olduğu gerekçesiyle Hindistan Dışişleri Bakanının istifası istendi. Montagu'nun Hindistan Dışişleri Bakanlığından ayrılması bu şartlar altında gerçekleşti. Hindistan'da dost bir Dışişleri Bakanının görevine son verilmesi büyük oranda üzüntü doğurdu. Müslümanlar, Montagu'nun istifasını kampanyalarına ağır bir darbe olarak değerlendirdiler. Lloyd George, Türkiye ve bir anlamda Hindistan Hilafet Hareketinin amansız bir düşmanıydı.⁸²

⁷⁹ Syed, s.11.

⁸⁰ Öke, s.80-81

⁸¹ Qureshi, H. I., s.38

⁸² Qureshi, H. I., s.39

Hindistan Dışişleri Bakanlığına Montagu'dan sonra Lord Peel atandı. Peel, Lloyd George gibi Türk düşmanı değildi. Reading tarafından yapılan uyarılara kulak verdi. 1922 yılının sonlarına doğru Lloyd George'un koalisyon hükümeti düştü ve Stanley Baldwin Başbakan oldu. Bu hükümet, Türk karşıtı yargılara sahip olmadığı için Müslümanlar ve Genel Vali için son derece tatminkar bir gelişmeydi. İngiliz yönetiminde bu değişiklikler olurken 1919 Mayıs ayında Mustafa Kemal liderliğinde başlatılan Milli Mücadele Türklerin zaferiyle sonuçlanınca Sevr Antlaşması kadük oldu ve yerine 24 Temmuz 1923'te Lozan barış Antlaşması imzalandı. Bundan bir yıl sonra da Türk Hükümeti, bir kurum olarak Hilafetin ilgasına karar verdi. Hilafetin ilgası, Türkiye ve Hilafet adına kampanya yapıyor olan Hindistan Hilafetçilerine büyük bir darbeydi. Bundan dolayı zaman içinde Hindistan Müslümanlarının Hilafet Hareketine ilişkin şevkleri kırıldı. Hilafet Hareketi, görünüşte başarıya ulaşamamış olmasına rağmen Hindistan'daki Müslüman topluma siyasi bir bilinç vermiş olması ve Müslümanlara toplu hareketi organize etme teknikleri öğretmesi açısından oldukça önemli bir deneyim oldu. Nitekim, ileride Pakistan için yani Hindistan'dan ayrılarak ayrı bir Müslüman devlet oluşturma mücadelesinde büyük bir önem taşımıştır.⁸³

1920'li yılların başlarından itibaren İngilizler, Hindistan halkına ve özellikle de Müslümanlara karşı şiddet politikasına başlamışlardı. Daha Montagu Projesi yürürlüğe girmeden önce oluşturulan “*Rowlatt Komisyonu*”nun teklifi ile her türlü hürriyete son veren, hatta üç kişinin bir araya gelmesine izin vermeyen bir kanun çıkarılmıştı. Gerçekte Montagu ıslahatını yeterli bulmayan halkın memnuniyetsizliği bu kanun çıkınca daha da artmış ve ülke içinde karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Bu karışıklıkları bahane eden İngilizler, Pencap eyaletinde geniş bir katliama girişmişlerdir. Bunun üzerine Hindistan halkının İngilizlere karşı mücadelesi fiilen başlamış oluyordu.⁸⁴

İngilizlere karşı başlatılan bu mücadelede Müslümanlar ve Hindular birlikte hareket ediyorlardı. Hint milliyetçilerinin lideri Gandhi, bu mücadeleyi beraber yürütebilmek için Müslümanların Hilafet Hareketini desteklemeyi vaat etmişti. Çünkü Hindistan'daki Müslümanlar Osmanlı Devleti'nde meydana gelen gelişmelerle yakından ilgilenmekteydiler. Diğer bir deyişle, Hilafet lehindeki cereyan Hindistan'da oldukça yayılmıştı. Lloyd George, Ocak 1918'de Hint Müslümanlarını yatıştırmak için İstanbul'un, Anadolu ve Rumeli'deki toprakların Osmanlı Devleti'nden alınmayacağını bildirmişti. Ancak savaştan sonra

⁸³ Qureshi, H. I., s.40-41

⁸⁴ Şimşir, s, 147-148

İngilizler sözlerinde durmayınca ve Müslümanların kutsal yerleri Hıristiyanların eline geçince, Hindistan Müslümanlarının da itirazları arttı.⁸⁵

Hindistan'da gelişen bu olaylar karşısında Gandhi'nin Hilafet lehindeki akımı desteklemeyi vaat etmesi, Hint Müslümanları tarafından memnuniyetle karşılandı. Bu nedenle 1920 Ağustos ayında Gandhi'nin ilan ettiği "iştirak etmeme" (pasif direniş) hareketinde Müslümanlar da Hinduların yanında yer aldılar. 1920-1921 yıllarında Gandhi, boykot kampanyası için ülkenin demiryolu ile ulaşılabilceği her yerine seyahat etti. Burada Hindu-Müslüman birliğine dikkat çeken en önemli husus, Müslüman liderlerden Muhammed Ali Cinnah'ın da sıklıkla bu seyahatlerde Gandhi'ye eşlik ediyor olmasıydı. Bu mücadeleye göre, bütün unvan ve fahri vazifeler bırakılıyor, hükümet borçlarına katılmak reddediliyor, mahkemelere, hükümet okullarına, hükümet memuriyetlerine karşı boykot ilan ediliyordu. Müslümanların da katılmalarıyla iştirak etmeme politikası/pasif direniş oldukça geniş bir alana yayıldı. Ancak, mücadelenin geliştiği bir sırada Gandhi'nin pasif direnişe son verme kararı, Müslüman-Hindu beraberliğine son verdi. Gandhi'nin 1922 yılının başlarında bu hareketten vazgeçtiğini açıklaması⁸⁶ Müslümanların Gandhi'ye olan güvenlerini sarsmış ve Hindu-Müslüman ittifakı bozulmuştur. Bundan kısa bir süre sonra Türkiye'de yukarıda da bahsedildiği üzere yeni Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Halifelığı kaldırması Hilafet Hareketini de etkilemiş ve Müslümanları Gandhi ile iş birliğine sevk eden son bağ da kopmuş oluyordu.⁸⁷ Bundan sonra Muhammed Ali Cinnah ve Mevlana Muhammed Ali gibi liderler, Müslümanlar arasında bağımsız bir vatan arayışını dile getiren kişiler olarak siyasi faaliyetlerini başlatma yoluna gideceklerdir.⁸⁸

3. ETNİK VE DİNİ BÖLÜNME (MÜSLÜMAN-HİNDU)

3.1 Hindu-Müslüman Mücadelesi

1916 Lucknow Paktı ile başlayan Müslüman-Hindu ittifakı, 1922'den sonra yavaş yavaş bozuldu ve iki toplum arasındaki mücadele tekrar ve daha şiddetli başladı. Öyle ki bu mücadele artık iki toplumun bir arada yaşayamayacağına ve Müslümanların da artık bir

⁸⁵ Şimşir, s.149

⁸⁶ 5 Şubat 1922'de Birleşik Eyalet Gorakhpur bölgesinde bir köy olan Chauri Chaura'da polis ve bir grup arasında çatışma çıktı. Grup, polis istasyonuna ateş açtı ve 20 polis hayatını kaybetti. Gandhi, bu olayı avantaj olarak kullandı ve "pasif mukavemet" hareketini iptal etti. Bu konuda bkz. Syed, s.11-12; bu konuda ayrıca bkz. Symonds, s.48

⁸⁷ Şimşir, s. 149

⁸⁸ Yücel, s.67.

millet haline gelmekte olduğunun açık delili olarak görünmekteydi. Kongre Partisine göre, bu mücadele İngilizlerin “*böl ve yönet*” politikasının bir sonucuydu ve İngiliz yönetimi, Hindistan'daki iki toplumu birbirine düşürerek bu durumdan kendi lehine faydalanmayı düşünmekteydi.⁸⁹

Müslümanlarla Hindular arasındaki çatışmaların sebeplerini daha ziyade dini ve içtimai mahiyetteki meseleler teşkil etmekteydi. Ayrıca ekonomik sebepler de iki toplum arasında mücadeleye neden olmaktaydı. Özellikle devlet hizmetine girmek konusunda iki toplum arasında büyük bir rekabet başlamıştı. XIX. yüzyıldan itibaren idari, adli ve siyasi makamların çoğunluğunu ellerine geçirmiş bulunan Hindular, bu üstün durumlarını muhafaza etmekte ısrar ediyorlar ve karşılıklarına çıkmış bulunan yeni Müslüman aydın sınıfı görmezlikten geliyorlardı. Bu durum ise iki toplum arasında olayların artmasına neden olmaktaydı. Ayrıca, Müslümanların çoğunlukta bulunduğu bazı eyaletlerde çiftliklerin, bankaların, ticarethanelerin Hinduların elinde bulunması da çatışmalara ve kargaşaya neden teşkil ediyordu.⁹⁰

Hindistan'da durum bu şekildeyken, Hilafet Hareketinin başarısızlığından hemen sonra Hindular, Shudhi ve Sanghaten hareketlerini⁹¹ başlattılar. Hindu-Müslüman ayaklanmaları bütün Hindistan Yarımadasına yayıldı ve Müslümanlar hem hayatlarını hem de mallarını kaybetmeye başladılar.⁹²

3.2 Nehru Raporu

İki toplum arasındaki mücadele artınca, çözüm arayışları çerçevesinde Kasım 1927'de İngiliz Hükümeti, Hindistan'ın anayasal işlerini yürütmek için John Simon'un başkanlık ettiği bir komisyon oluşturdu. Simon'un başkanlığındaki komisyon, Montagu-Chelmsford Reformlarını gözden geçirmek ve yerel yönetim düzeyinde yerli halka daha çok

⁸⁹ Şimşir, s.150

⁹⁰ Şimşir, s.151

⁹¹ "Sistemli İngiliz propagandası etkili olmuş ve Hindular Hilafet Hareketinde İslam davası için kullandıklarını sanmaya başlamışlardı. Bağnaz Hindulara göre Hilafet Hareketine iştirak eden arkadaşları, belki de fark etmeden "Müslümanlaşmışlardı." Dolayısıyla kendilerini İslam'dan arındırmalı, "ruhlarını tekrar saf Hinduizm'e dönüştürmeliydiler." Shudhi (Şuddi) hareketinin Müslümanlara karşı düşmanlığı da beraberinde getireceği belliydi. Nitekim, Müslüman tehlikesine karşı Hinduların pasifliklerinden, tevekkül hallerinden kurtulup; kaba güçle karşı koymalarını yayan yeni ve saldırgan bir hareket doğdu: "Sangathan". Bu harekete girenler silah talimi ve dövüş sporları yapıyorlar; öğrendiklerini de bazen Müslümanlar üzerinde uygulamaktan kaçınıyorlardı. Sangathan'da doruğuna erişen Hindu uyanışı, Hindistan'da tarih boyunca Müslümanlığı seçen ecdatlarının intikamını almaya azmetmişti..." Bu konuda bkz. Öke, s.103; Ayrıca bkz. S. Rahman, Why Pakistan?, Islamic Book Service, Lahore, 1946, s.68-70.

⁹² Syed s. 12

imkan tanımak üzere çalışmalara başladı. Krallık Komisyonunda Hindistanlıların olmaması, halk arasında huzursuzluğa neden oldu. Çünkü böyle bir gelişme, merkezi hükümette Hindu ve Müslümanlara birlikte çalışma ve danışma olanakları tanımayacağından dolayı eyaletlerde çoğunluk olan grubun tahakkümüne neden olacaktı. Bu da halihazırda Müslümanlar ve Hindular arasında gittikçe artmakta olan gerginliği daha da şiddetlendirecekti. Bu arada özerkliğin de ötesinde tümenden “bağımsızlık” fikri Hindistan genelinde yaygınlaşmaya başlamıştı. Öte yandan Kongre liderlerine karşı her zaman muhalefetin merkezi durumunda olan Bengal’de şiddet taraftarı Subhas Chandra Bose’nin etrafında çok sayıda taraftar toplanmıştı. Jawaharlal Nehru⁹³ da milliyetçi hareketin “bağımsızlık” amacını ilan etmesi gerektiğini ileri sürmekteydi.⁹⁴

Simon Komisyonuna karşı tutum olarak 1928 Şubat ayında Kalküta’da Kongre Partisi tarafından bütün tarafların katıldığı bir konferans toplandı. Konferansta, görevi Hindistan için anayasa taslağı hazırlamak olan bir komite kuruldu. Komitenin başkanı Nehru olduğu için hazırlanan rapor "*Nehru Raporu*" olarak adlandırılmıştır. Rapor, Müslüman toplumun asla kabul edemeyeceği hükümler içermekteydi; ayrı seçim ilga edilmekte, Müslümanlara sadece yüzde 25 temsil oranı verilmekteydi. Ayrıca, Hindistan'ın tek resmi dili “Hintçe” olacaktı.⁹⁵

Nehru Raporu, Müslümanlar için büyük bir sürpriz oldu ve onları hayal kırıklığına uğrattı. Müslümanlar, Lucknow Paktının uygulanması konusunda ısrar ettiler. Ancak Komite, Müslüman taleplerini kabul etmedi. Müslüman üye Shoiab Qureshi, protestoda bulunarak bir muhalefet şerhi koymak istedi. Ancak kendisine muhalefet şerhi koyma konusunda izin verilmedi. Sonuçta Nehru Raporu, Müslümanların istek ve duygularını hiçe sayarak oy çokluğu ile kabul edildi.⁹⁶

3.3 Yuvarlak Masa Konferansları

Nehru Raporuna rağmen John Simon başkanlığında oluşturulan komisyon çalışmalarına devam etti ve bir rapor hazırladı. Komisyonun hazırladığı raporda dominyon statüsünden⁹⁷ hiç bahsedilmiyordu. Bu nedenle Hindistanlıları memnun etmedi. Bunun

⁹³ 1947’de bağımsız olan Hindistan’ın ilk başbakanı.

⁹⁴ Sönmezoğlu, s.697.

⁹⁵ Syed, s. 13

⁹⁶ Syed, s.13-14

⁹⁷ Dominyon Statüsü: Britanya Sömürge İmparatorluğu içerisinde bir statü. Britanya'nın sömürgelerinden Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya ve Güney Afrika'ya büyük oranda Avrupalı göçmen yerleşmişti. Bu

üzerine Hindistan'daki havanın son derece gergin olduğunu gören Vali Lord Irwin Londra'da bir konferans toplanmasını önerdi.⁹⁸ Söz konusu öneri üzerine İngiliz Hükümeti, Londra'da bir yuvarlak masa konferansı düzenlemek için Hindistan'ın farklı parti ve topluluklarının temsilcilerini Londra'ya davet etti. Bu davet, 31 Ekim 1929'da dönemin İngiltere Başbakanı Ramsey MacDonald tarafından yapıldı.⁹⁹

1930 Kasım ayında Londra'da toplanan birinci konferansa Kongre Partisi katılmadı, 1931'de toplanan ikinci ve 1932'de toplanan üçüncü yuvarlak masa konferanslarına ise Kongre Partisi ve Gandhi ile Müslüman Birliği ve Muhammed İkbâl¹⁰⁰ katıldılar. Yuvarlak Masa Konferansları ilk defa olarak Hindistan'ın temsilcilerini bir araya getirmesi ve ortak meseleleri görüşmek için fırsat yaratması bakımından oldukça önemli bir olaydı. Bu konferanslarda özellikle iki mesele önemli yer teşkil etmiştir: Hindistan'a dominyon statüsü verilmesi ve azınlıklar. Hindistan'a dominyon statüsü verilmesi meselesi İngiltere ile Hindistan delegeleri arasında büyük tartışmalara neden oldu. Çünkü İngilizler bu ülkeye hemen dominyon statüsü vermeye yanaşmadılar. Azınlıklar meselesi ise Hindular ve Müslümanların arasını açmıştır ki, yuvarlak masa konferanslarının en önemli sonucu budur. Konferansta Müslüman Ligi delegeleri, Müslümanların ayrı bir millet olarak değil de azınlık olarak telakki edilmelerine itiraz etmemişlerdi. Ancak, onların isteği, gelecek anayasada Müslümanların haklarının garanti altına alınması ve ayrı seçim bölgelerinin oluşturulması idi.¹⁰¹

Kongre Partisi ve Gandhi bütün Hindistan halkının tek ve mutlak temsilcisi olarak kendilerini gördükleri için ne ayrı seçim bölgelerinin kabulüne ne de azınlıklara özgü garantiler verilmesini kabul ettiler. Oysa bu, Müslümanlar ve diğer azınlıklar açısından kabul edilemezdi. Özellikle Kongre ve Gandhi'nin katı tutumunun bir sonucu olarak

özellikleri, söz konusu dört bölgeye kendi kendilerini yönetme konusunda daha hoşgörülü olunmasını da beraberinde getirmişti. Nihayet, Birinci Dünya Savaşı sonrasında bu ülkeler, dış politika konularında Londra'ya olan sembolik bağımlılık dışında, bağımsızlıklarını elde ettiler. Böylece bir Britanya Uluslar Topluluğu oluşturularak, bu dört ülke de bu topluluğun üyeleri oldular. Bu konuda bkz. F. Sönmezoğlu-vd., *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992, s.110.

⁹⁸ Şimşir, s.152

⁹⁹ Syed, s.16

¹⁰⁰ Hindistan'da Müslüman Birliğine giden yolda Muhammed İkbâl'in fikirleri büyük rol oynamıştır. Büyük bir fikir adamı olan Muhammed İkbâl'in hayatı ve fikirleri hk. geniş bilgi için bkz. M. S. Aydın, "İkbâl, Muhammed", İslam Ansiklopedisi; [www.http://islamansiklopedisi.org.tr/ikbal-muhammed](http://islamansiklopedisi.org.tr/ikbal-muhammed) (e.t. 15.07.2019); Muhammed İkbâl ve edebi kişiliği hk. ayrıca bkz. M. S. Alap, "Türklerin Unutulmayan Dostu Muhammed İkbâl", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol.8/9, Summer 2013, s.509-521.

¹⁰¹ Şimşir, s.152

yuvarlak masa konferansları faydasız bir hale geldi ve herhangi olumlu bir sonuç alınamadı.¹⁰² Bu olay, Müslümanları Kongreden daha fazla uzaklaştırdı ve kendi aralarındaki anlaşmazlıklara son vererek Müslüman Ligi etrafında toplanmaya başladılar. Bu ise ayrı bir Müslüman devleti kurmak yolunda önemli bir adım daha atıldığının göstergesiydi.¹⁰³

İngiliz hükümeti, Kongre ve Müslüman Ligi temsilcilerinin toplumsal sorun üzerinde bir anlaşmaya varamayacaklarından dolayı 4 Ağustos 1932'de ünlü “*Toplumsal Kararı*”nı (Communal Award) ilan etti. Toplumsal Kararın göze çarpan noktaları şunlardır:¹⁰⁴

1. Azınlıkların lehine olarak, ayrı seçim bölgeleri prensibi;
2. Toplumlara ait sandalyelerin muhafaza edilmesi;
3. Hindu çoğunluk eyaletlerinde Müslüman sandalyelerin ve Müslüman çoğunluk eyaletlerinde Hindu sandalyelerin garanti edilmesi;
4. Sind, Bombay Prensiğinden ayrılacaktı.

Karar, Müslümanların beklentilerini tatmin etmedi, ancak onların taleplerine çok yakındı. Bu nedenle Müslümanlar Toplumsal Kararı kabul ettiler. Hindular ise Müslümanlara daha fazla ayrıcalık tanındığı gerekçesiyle kararı reddettiler.¹⁰⁵

4. “PAKİSTAN” FİKRİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Hindistan Yarımadasında iki millet teorisinin¹⁰⁶ XX. yüzyılda meydana gelen gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı konusunda genel bir kanaat vardır. Ancak tarih, bu görüşü desteklemez. İki toplum, iki medeniyet, iki kültür, Müslümanların Hindistan Yarımadasına ilk adımını attıklarından beri vardı. Dünyaca ünlü bilim adamı El-Burini “*Kitabul-Hind*” isimli kitabında Hindu toplum konusunda şu gözlemi yapmaktadır: “*Hinduların bütün fanatizmi kendilerinden olmayanlara, bütün yabancılara karşı yönelmektedir. Yabancıları kirli, pis olarak adlandırıyorlar ve kirleneceklerini düşündükleri için onlarla temas kurmayı, evlenmeyi veya başka çeşit ilişkiyi, onlarla oturmayı, yemeyi ve içmeyi yasaklıyorlar.*”¹⁰⁷

¹⁰² Şimşir, s.152-153; Syed, s.16.

¹⁰³ Şimşir, s.153.

¹⁰⁴ Syed, s.16-17

¹⁰⁵ Syed, s.17

¹⁰⁶ Hindistan'da "İki Millet Teorisi" hk. geniş bilgi için bkz. Rahman, s.32-50

¹⁰⁷ Syed, s.19-20

Müslüman bilincinin uyanmasında önemli katkıları olan Seyyid Ahmed Han ise, önceleri Müslümanlarla Hinduların uyumlu bir şekilde bir arada yaşamalarından yanayken genelde Hinduların, özelde ise Kongrenin Müslümanlara karşı katı tutumları onun bu düşüncesinde değişiklik yapmıştır. Seyyid Ahmed Han bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:¹⁰⁸ “Müslümanlarla ilgili her şeye muhalefet ediliyor olduğunu kendi gözlerimle görüyorum. O zaman bu hareketi (Kongreyi) nasıl destekleyebilirim? Gelecekte her ne olacaksa olsun. Fakat bu zamanda Kongreyi desteklemek, Müslümanların gırtlaklarını bıçakla kesmek gibidir.”

4.1 Müslüman Kimliğinin Canlanması

Hindistan Yarımadasında İngilizlerin Müslümanlar üzerindeki baskıları ve Hinduların İngiliz hakimiyeti ile başlayan değişime ayak uydurmaları ve ülke içinde etkin duruma gelmeye başlamaları, Müslümanların da artık kendi varlıklarını gösterme zamanının geldiğini gözler önüne sermekteydi. Gerçekten bu çerçevede Müslüman uyanışına işaret eden iki gelişme göze çarpmaktadır: *Deoband* ve *Aligarh*. Deoband, 1867 yılında Şah Veliyullah'ın görüşleri doğrultusunda kurulmuş olan bir medreseydi. Amacı, "İngiliz-Hıristiyan sömürgecilerinin tesis ettiği yönetimi reddederek geleneğe, İslam'a rücu etmektir." Dini eğitime ağırlık vermiş olan Deobandcılar, Türk dostuydular.¹⁰⁹

Aligarh Müslüman-İngiliz Doğu Kolejinin Kurulması (1877) ise yukarıda da bahsedildiği üzere Seyyid Ahmed Han'ın eseridir. Seyyid Ahmed Han, Hindistan'da Müslüman uyanışının babası olarak adlandırılır. Çünkü Seyyid Ahmed Han, Müslümanları derin uykudan uyandıran ve onlara parlak bir geleceğe ilişkin yol gösteren kişidir. Seyyid Ahmed Han, öncelikle Hinduların nasıl hızla İngiliz dilini öğrenmekte olduklarını gözlemledi. Bu nedenle İngilizler, bütün önemli hükümet görevlerine Hinduları atıyorlardı. Bütün bunları gören Seyyid Ahmed Han, İngilizlerin Hindistan'ı daha fazla yönetmeyeceklerini düşündü; bir gün Hindistan'dan ayrılmak zorunda kalacaklardı. O zaman Müslümanların durumu ne olacaktı? Böyle bir durumda Hindular gerçek patronlar olacaklar ve modern eğitimden yoksun olan Müslümanlar, ikinci sınıf vatandaş durumuna düşeceklerdi.¹¹⁰

¹⁰⁸Syed, s.20

¹⁰⁹ Öke, s.5; Güngör, s.286

¹¹⁰ Syed, s.20

Seyyid Ahmed Han'a göre, böyle bir duruma düşmemek için İngilizlerle iş birliği yapmak, İngilizceyi öğrenmek, modern konuları çalışmak ve zamanı geldiğinde hakları için hem İngilizlerle hem de Hindularla savaşmak gerekecekti. Seyyid Ahmed Han, Müslümanları çok çalışmaya, bilgi edinmeye ve bağımsızlık için devamlı mücadeleye hazır hale gelmeye teşvik ederek gelecek için zemin hazırlamıştır. Bu amaçla, 1877'de daha sonra "Aligarh Müslüman Üniversitesi" olarak değişecek olan Aligarh Müslüman Kolejini kurmuştur.¹¹¹ Müslüman Kolejinde öğretim programı pozitif bilimlere ağırlık vermişti. Çünkü Syed Ahmed Han'a göre, İngilizleri yenebilmek için onların kurallarına göre oynamak gerekliydi.¹¹² Aligarh Hareketi, Müslümanların İslam'a bağlılıklarını zayıflatmaksızın onlar arasında batılı eğitimi yaymayı amaçlamıştı. Diğer bir amaç ise, Hindistan Müslümanlarının modern bir çizgide geliştirilmesi idi.¹¹³

Müslüman kimliğinin canlanmasında önemli katkıları olan bir diğer isim ise Seyyid Emir Ali'dir. Seyyid Emir Ali, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Bengal'deki Müslüman uyanış hareketinin öncüleri arasında önemli bir yer işgal eder. Seyyid Emir Ali, bir uluslararası hukukçu, İslam hukuku yorumcusu ve büyük bir eğitimciydi. 1877'nin ilk zamanlarında ilk siyasi örgütlenmeyi¹¹⁴ gerçekleştirerek Hindistan yarımadasında Müslüman siyasi hareketine öncülük etmiştir. Hatıralarında şunları yazmıştır:¹¹⁵ *“Programımız öncelikle Hindistan ırkları ve dinleri arasındaki iyi duyguları ve dostluğu iletirmek ve aynı zamanda Müslüman çıkarlarını korumak ve güvenlik altına almak ve onların siyasi eğitimlerini geliştirmektir.”*

Seyyid Emir Ali, genelde Hindistan Müslümanlarına ve özelde Bengal Müslümanlarına ayrı millet olarak kendi sahip oldukları vatanları için mücadele fikrine yön vermiştir.¹¹⁶

¹¹¹ Syed, s.20-21; Ayrıca Syed Ahmed Han'ın bu yöndeki çalışmaları hk. geniş bilgi için bkz Symonds, s.28-32

¹¹² Öke, s.5-6

¹¹³ Güngör, s.285.

¹¹⁴ Emir Ali'nin önderliğinde 1877 yılında Müslümanların ilk siyasi örgütü olan "Müslüman Cemiyeti" kurulmuştur. Bu konuda bkz. Öke, s.8.; Syed, s.21

¹¹⁵ Syed, s.21

¹¹⁶ Syed, s.22; Ayrıca Syed Emir'in hayatı ve fikirleri hk. geniş bilgi için bkz. Symonds, s.32-34

4.2 Müslüman Ligi'nin Kurulması

Müslümanların Hindistan'daki mücadelesinin başlaması, sadece ayrı bir toplum olarak Müslümanların kimliklerinin açığa kavuşturulması değil aynı zamanda onların siyasi ve ekonomik haklarının korunmasının da sağlanmasına işaret etmektedir.1905 yılından itibaren İngiltere'nin Hindistan'da siyasi reform alanlarını genişletmesi beklenirken tam tersi bir durum ortaya çıktı ve Müslümanların sosyal ve siyasi durumları geriye doğru gitmeye başladı.¹¹⁷

Müslüman Ligi'nin kuruluşundaki gerçek faktörlerin kökeninde Seyyid Ahmed Han'ı Müslüman Rönesansı hareketine iten ve Hindistan Kongre Partisinden uzak tutan nedenler yatmaktadır. Bengal'in 1905'te taksimi ile yükselen Hindu milliyetçiliği karşısında bir başka topluluk olarak Müslümanların varlık sorunları üzerinde hissettikleri kuşku, Müslüman Ligi'ne giden yolu açmıştır. Ayrıca, Hindulara güvensizlik, Müslümanların siyasi taleplerinin Kongre'den farklılaşmasına neden olmuştur.¹¹⁸ 1906 yılında kendi temsilcilerini seçebilmek amacıyla İngiltere'den ayrı seçmen ilkelerinin uygulanmasını isteyen Müslümanların Kongre'nin muhalefetiyle karşılaşması, birçok Müslüman liderin Kongre'yi terk etmesine ve ayrı bir oluşuma gitmelerinin yolunu açtı.¹¹⁹

1885 yılında kurulan Kongre Partisi, sadece Hinduların meselelerine hizmet ediyordu. Bu nedenle Hindistan Müslümanlarının siyasi haklarını güvenlik altına almak için Navvab Viqar-ul-Mulk, Dakka'da Hindistan Müslümanlarını bir araya getirmeye karar verdi. Diğer bir deyişle Kongrenin Hindu çıkarlarına hizmet eden politikası nedeniyle Müslümanların Kongreden ayrılmalarının daha uygun olacağı düşüncesi yavaş yavaş olgunlaşmaya başladı.¹²⁰ Gerçekte üç önemli faktör, Müslümanları Kongreden uzak tutmuştu. Bunlar:

1. Seyyid Ahmed Han'ın tavsiyeleri;
2. Bengal'in taksimine karşı Hindu itirazları ve Hindu dininin yeniden canlanması;
3. Kongredeki Müslüman düşmanlığı.¹²¹

¹¹⁷ N. Özenç, "Cinnah'ın Hindistan Birliğine Olan İnançını Kaybetmesi", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.16, Konya, 2006, s.228.

¹¹⁸ Güngör, s.304

¹¹⁹ Özenç, s.228.

¹²⁰ Syed, s.22

¹²¹ Qureshi, H. I., s.30

Müslümanlar henüz kendi sahip oldukları bir siyasi örgüt kuramamışlardı. Fakat Hindistan sahnesinde olaylar hızla değişiyordu. Aynı zamanda Müslümanlar Kongrenin faaliyetlerinden dolayı hayal kırıklığına uğruyorlardı. Bu hususta Ağa Han, Pheroz Shah Mehta'yı Kongrenin toplumsal gerçekleri görmesi gerektiği ve Kongrenin kendisini Müslümanlar için cazip yapması gerektiği konusunda ikna etmeye çalıştıysa da bu çabalar sonuçsuz kaldı. Bunun üzerine 1906'da Müslüman liderler, Müslümanların çıkarlarını koruması gereken ve bütün meselelerde toplum için konuşması gereken bir partiye sahip olmaları zorunluluğunu hissettiler. Özellikle Simla Heyeti, ortak faaliyetin gücünü göstermiş ve bu inancı kuvvetlendirmişti.¹²²

Müslümanlar için ayrı bir parti düşüncesini gerçekleştirmek için Müslüman liderler, 1906 Aralık ayında Dakka'da toplandılar. Toplantıda Dakka Navvabı bir Müslüman örgütünün kurulması için teklif ileri sürdü. Navvab Viqar-ul-Mulk'un başkanlık görevini üstlendiği toplantıda böylece Müslüman Ligi kurulmuş oldu. Toplantıda Ligin amaçları olarak şunlar tespit edildi:

1. Hindistan Müslümanları arasında İngiliz Hükümetine sadakat hislerini arttırmak,
2. Hindistan Müslümanlarının siyasi haklarını ve çıkarlarını korumak ve ilerletmek ve haklı olarak onların hükümetle ihtiyaç ve isteklerini temsil etmek,
3. Hindistan Müslümanları arasında Ligin diğer amaçlarına ters düşmeksizin diğer toplumlara yönelik herhangi düşmanca hislerin yükselmesini önlemek.¹²³

Müslüman Ligi kurulur kurulmaz bütün Müslümanlar Kongreden ayrılmamışlar ve bir kısmı Kongre ile iş birliği yapmaya devam etmiştir. Örneğin Muhammed Ali Cinnah daha önce de bahsedildiği üzere 1906-1916 yılları arasında böyle bir tutum sergileyerek Kongre'den ayrılmadı. Kongre her ne kadar Hindu çoğunluğa sahip olsa da ve Hinduların haklarını koruma eğilimde de olsa, Cinnah Kongre'nin her iki toplumun da çıkarlarını koruyacağına inanmaktaydı. Cinnah'a göre, ülkenin bağımsızlığı için Müslüman ve Hindu toplumun ortak bir model geliştirmesi mümkündü. Hatta Kongre ile bağlarını koparmaksızın 1907 yılında Müslüman Ligi Başkan yardımcılığına seçilmiştir.¹²⁴ Başlangıçta ılımlı olan Müslüman Ligi, zamanla İngiliz aleyhtarlığına doğru kaymıştır. 1913'te Müslüman Birliği,

¹²² Qureshi, H. I., s.30

¹²³ Qureshi H. I., s.30-31; Symonds, s.41; Güngör, s.302-303

¹²⁴ Özenç, s.228-229.

daha önce Kongre Partisinin kabul ettiği gibi “İmparatorluk içinde self-government” programını kabul etmiştir.¹²⁵

4.3 Müslüman Devlet Fikrinin Ortaya Çıkması

Hindistan'da ayrı bir Müslüman devlet ve taksim konusunda ilk kez önemli fikirler ortaya atan kişi halk şairi ve düşünürü Dr. Muhammed İkbâl'dir. İkbâl, Hindistan Müslümanları ile bütün İslam dünyasını düşünmüş ve önemli fikirler ileri sürmüştür. Belirli bir süre Avrupa'da bulunmuş ve bu süre içinde Batı ile Doğunun karşılaştırmasını yapmıştır. Özellikle Avrupa medeniyeti karşısında Müslümanların ne kadar geri kaldığını görmüş ve bu duruma çok üzölmüştür. İkbâl'in en büyük isteği, Hindistan Müslümanlarının ayrı bağımsız bir devlet halinde bir araya gelmeleriydi. Hindistan'da bağımsız bir İslam devleti fikrini ilk ortaya atan da 1930'da Dr. İkbâl'dir.¹²⁶

Muhammed İkbâl, 1930 yılında Allahabad'da Müslüman Liginin yıllık oturumunda yaptığı konuşmasında Hindistan yarımadasında ayrı bir İslam devleti konusunda şunları söylemiştir: “*Hindistan'da bir Müslüman Hindistan'ın oluşturulması konusunda Müslüman talebi son derece haklıdır. Pencap, Kuzey Batı Sınır Eyaleti, Sind ve Belüçistan'ın tek bir devlet içinde birleşmesini görmekten mutlu olacağım. İngiliz İmparatorluğu içinde veya İngiliz İmparatorluğu olmaksızın kendi kendini yöneten birleşmiş bir Kuzey Batı Hindistan Müslüman devletinin kurulması, bana Müslümanların ya da en azından Kuzey Batı Hindistan'ın nihai kaderi olarak görünmektedir.*”¹²⁷

1930'da Dr. İkbâl'in ortaya attığı ayrı bir Müslüman devlet fikri, o dönemde Müslüman politikacılar arasında pek yankı uyandırmamıştı. Aslına bakılırsa İkbâl de son derece ihtiyatlı davranmış ve Yuvarlak Masa Konferanslarında bu fikrini açıklamamıştı.¹²⁸

Dr. İkbâl'den sonra "Müslüman Devlet" fikrini tekrarlayan kişi Cambridge'de eğitim gören Şüdrî Rahmet Ali isminde bir Müslüman Hindistanlıydı. Rahmet Ali ve onun üç arkadaşı 28 Ocak 1933'te taksim fikrini tekrarlayan "*Şimdi Ya da Asla*" başlıklı bir makale yayınladılar. Makalede kurulacak Müslüman devletin sınırlarını çizmişler¹²⁹ ve bu devlete

¹²⁵ Şimşir, 145.

¹²⁶ Şimşir, s.138-141; Ayrıca İkbâl'in hayatı ve fikirleri hk. geniş bilgi için bkz. Symonds, s.34-37

¹²⁷ Syed, s.23; Şimşir, s. 141

¹²⁸ Şimşir, s. 155

¹²⁹ Makalede, Müslümanların nispeten daha kalabalık olduğu Kuzeybatı Hindistan'daki Pencap, Keşmir, Sindi eyaletleri ile Kuzeybatı sınır bölgesi ve Belüçistan'ın birleştirilerek bağımsız bir devlet oluşturulması öngörülmüştü. Çandar, s.408.

“Paklar”ın (yani temizlerin) ülkesi anlamına gelmek üzere “Pakistan” adını vermişlerdir.¹³⁰ Ayrıca Rahmet Ali ve üç arkadaşı aynı makalede, şayet Hinduların egemen olduğu bir federasyona Müslümanlar zorla çekilirse bu topraklarda barış ve sükunun olamayacağını da ifade etmişlerdir.¹³¹

Bundan sonra 1935 yılının sonlarına doğru Cinnah'ın Manchester Guardian'a yaptığı bir açıklama vardır. Bu açıklamada Cinnah şunları söylemiştir: “*Hindistan 'da demokratik bir parlamenter hükümetin çalışması imkansızdır. Demokrasi, bütün ülkede sadece Hindu Raj'ı anlamına gelebilir. Bu Müslümanların asla kabul etmeyecekleri bir durumdur. Hindistan Müslümanları özgür olmak, kendi özelliklerine uygun olarak kendi siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel kurumlarını genişletmek ve geliştirmek özgürlüğünü kullanmak istiyorlar ve hükmedilmek, ezilmek istemiyorlar.*”¹³²

5. 1935 ANAYASASI (HİNDİSTAN İDARE KANUNU)

Yuvarlak Masa Konferanslarında olumlu bir sonuç elde edilemeyince İngiltere hükümeti, Hindistan'a kendiliğinden 1935 yılında dini ve etnik azınlıkların haklarını teminat altına alan yeni bir anayasa verdi. 1935 Anayasasının göze çarpan özellikleri şunlardır:¹³³

1. Hindistan federasyon olacaktı;
2. Burma Hindistan 'dan ayrıldı;
3. Sind, Bombay 'dan ayrıldı;
4. Yeni bir eyalet oluşturuldu: Orissa;
5. Kuzey Batı Sınır Eyaleti, tam yetkili bir eyalet statüsüne getirildi.

Bu Anayasa, hem Müslümanlar hem de Hindular açısından İngiltere'nin Hindistan'dan çekilmeye niyetleri olmadığı şeklinde algılanarak tepkiyle karşılandı.¹³⁴ Kongre Partisi, 1935 Anayasasını, Müslümanları daha fazla gözettiğini ileri sürerek kabul etmek istemedi. Aslında Müslüman Ligi de verilen garantileri yetersiz bulmuştu. Çünkü Pencap ve Bengal'de Müslümanların çoğunluğu teşkil etmelerine rağmen onlara bu eyaletlerin yasama meclislerinde daha fazla sandalyeye sahip olmak hakkı tanınmamıştı.

¹³⁰ Çandar, s.408.

¹³¹ Syed, s.23

¹³² Syed, s.23-24

¹³³ Syed, s.24; Symonds, s.52

¹³⁴ Yücel, s.67.

Hem Kongre Partisi hem de Müslüman Ligi 1935 Anayasasını tam olarak kabul etmemekle birlikte her ikisi de 1937 seçimlerine katılmayı tercih ettiler.¹³⁵

5.1 1937 Seçimleri

1937 Temmuz seçimlerinde iyi teşkilatlanmış olan Nehru'nun başkanlığında Kongre Partisi büyük bir başarı sağlayarak sekiz eyalette (Bombay, Madras, Merkezi Eyaletler, Birleşik Eyaletler, Bihar, Orissa ve Kuzey Batı Sınır Eyaleti) seçimleri kazandı. Müslüman Ligi ise, ancak Pencap, Sind ve Bengal eyaletlerinde Müslümanlara ayrılan yerleri kazanabildi.¹³⁶

Seçimlerden sonra Kongre Partisi, Müslüman Ligi ile koalisyon kurmayı reddederek kabineye girecek Müslüman milletvekillerinin partilerinden ayrılmasını şart koştu. Ancak, şunu da önemle belirtmek gerekir ki, seçim sonuçları Hindu-Müslüman ilişkilerinde yeni bir dönem açmıştır. Bu dayatma, Müslüman Ligi'nin güçlenerek Hindistan Müslümanlarının tek siyasi temsilcisi haline gelmesine neden olmuştur. Çünkü Kongre bundan sonra Müslüman Ligine karşı tutumunu daha da şiddetlendirdi ve bunun neticesinde uçurum daha da derinleştirdi. Bu gelişmeler, İngiltere'nin ülkeden çekilmesinden sonra Müslümanları nelerin beklediği konusunda fikir vermiştir.¹³⁷ Bundan sonra Ekim 1937'de Cinnah, Kongre ile iş birliği politikasına son verdi. Öteden beri Hindularla Müslümanlar arasındaki ilişkileri geliştirmek için çalışan Cinnah, artık bu politikasından kesin olarak ayrılmaktaydı.¹³⁸ Hindu çoğunluğun arasında barış içinde yaşamının mümkün olamayacağı ve nedenle de ayrı bir Müslüman devlet kurma gerekliliği fikri canlanmıştır.¹³⁹

Temmuz 1937'de Cinnah, yaptığı bir açıklama ile Müslüman Ligi Partisinin bütün Hindistan Müslümanlarının temsilcisi olduğunu bildirdi. Bundan sonra Cinnah, “Kaid-i Azam” (Büyük lider) olarak anılmaya başlandı.¹⁴⁰ Bu toplantı Müslüman Ligi tarihinde bir dönüm noktası teşkil eder. Çünkü bundan sonra Cinnah, Kongre'yi Müslüman toplumuna zarar vermekle suçlamaya başlamıştır. Kongre'deki Hintli bakanların Hint dilini resmi dil kabul etmelerini, İslami inanca aykırı Bande Mataram Marşını kullanmalarını, Kongre

¹³⁵ Şimşir, s.154

¹³⁶ Symonds, s.53

¹³⁷ Yücel, s.67

¹³⁸ Şimşir, s.154-155

¹³⁹ Yücel, s.67-68.

¹⁴⁰ Şimşir, s.156

bayrağını milli bayrak yapmalarını ve Müslümanlara karşı izlemiş oldukları politikayı şiddetle eleştirmiştir.¹⁴¹

5.2 Kongre Yönetimi ve İstifası (1937-1939)

1937 Temmuzundan 1939 Ekimine kadar geçen süre (Hinduların 11 Hindistan eyaletinden 8'ini yönettikleri dönem), Hindu-Müslüman ilişkileri tarihinde oldukça önemliydi.

Kendilerini Kongre tarafından baskı altında hissedenden Müslümanlar tarafından Kongre yönetimine karşı tepkiler gelmeye ve eleştirel raporlar hazırlanmaya başlandı. 15 Kasım 1938'de "*Pirpur Raporu*", Mart 1939'da "*Shareef Raporu*", 1939 Aralık ayında da "*Fazlul Haq*" Raporu yayınlandı. Bu raporların ortak özelliği, Müslümanlara yapılan haksızlıkları dile getiren mahiyette olmalarıydı. Kongre hükümetinin himayesi altında Hindular, Müslümanlar üzerinde istediklerini empoze etmeye başlamışlardı. En temel istekleri ise, İslam uygulamasını durdurarak Müslümanlar üzerine Hinduizm'i empoze etmektir. Hindistan'da Hindu-Müslüman ayaklanmaları olağan bir hal almıştı. Kongre yönetiminin sadece Müslümanlara değil diğer azınlıklara karşı politikaları da son derece katıydı. Bu durum, Müslümanlar ve diğer azınlıklar arasındaki birliği daha da kuvvetlendirmiştir.¹⁴²

Kongre Yönetimi 1939 Kasım ayında istifa etti. İkinci Dünya Savaşında Hindistan'ın yapacağı fedakarlık karşılığında İngiltere'nin Hindistan'dan çekilmesini isteyen Kongre yönetimi, istekleri kabul edilmeyince İngiliz hükümetini baskı altında tutmak için istifaya karar vermişti; ancak bu Müslüman Ligi'nin amacına hizmet etmiştir. Cinnah, 22 Aralık 1939'da bir "*Kurtuluş Günü*" kutlamak ve son iki yıl boyunca düşmanca olan Kongre yönetiminin dağılmasına ilişkin görüşlerini ifade etmek için Hindistan Müslümanlarını toplanmaya çağırdı. Bunu yaparken de özellikle üzerinde durduğu "günün barışçı bir şekilde kutlanması" gerektiği ve "kendi taraflarında şiddet ve provokasyonun olmaması" konusuydu. Cinnah tarafından yapılan uyarı çok etkili oldu ve Kurtuluş Günü, bütün ülkede olaysız bir şekilde kutlandı. Aynı zamanda Müslüman olmayan azınlıklar da bu tarihi kutlamada yer aldılar. Bu ülke çapındaki gösteri ilk aşamada demokrasiyi ayakta tutan ve Hindistan'ın bağımsızlığı için mücadele eden tek örgüt olduğunu iddia eden Kongrenin bu iddiasını çürüttü ve ikinci aşamada ise, Hindistan Müslümanlarını temsil edebilecek tek

¹⁴¹ Özenç, s.231-232.

¹⁴² Syed, s.25-26

örgütün Cinnah liderliğindeki Müslüman Ligi olduğunu ve Kongrenin sadece bir Hindu örgütü olduğunu kanıtladı.¹⁴³

6. LAHORE KARARI

Müslüman Ligi, 23 Mart 1940'ta Lahor Minto Park'ta (bugün adı İkbal Park olarak değiştirilmiştir) yaptığı yıllık toplantısında "*Pakistan Kararı*" olarak da bilinen tarihi "*Lahore Kararı*"nı aldı.¹⁴⁴ Lahore Kararı ile Hindistan Müslümanları için Müslümanların çoğunlukta olduğu bölgelerde ayrı "bağımsız devlet" kurma hakkının verilmesi istendi. Karara göre Müslümanlar, Hindistan'da artık bir azınlık değil ayrı bir millettir. Cinnah toplantıda yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:¹⁴⁵

"Müslümanlar, millet tanımına uygun bir topluluktur ve kendi vatanlarına sahip olmalıdırlar... Hindistan Müslümanları bir çoğunluğun sürekli yönetimi ile sonuçlanan herhangi bir anayasayı kabul edemezler. Tamamen açık tek yol, Hindistan'ı egemen devletlere bölerek ayrı yurtlar kurmaları için büyük milletlere izin vermek olacaktır"

Cinnah, aynı konuşmasında "iki millet teorisi"ni de vurgulayarak şunları ilave etmiştir:¹⁴⁶

"Hindular ve Müslümanlar iki farklı dine, felsefeye, sosyal geleneklere, literatüre sahiptirler. Onlar ne birbirleriyle evlenirler ne de birlikte yemek yerler. Gerçekten çatışan fikirler ve algılamalara dayalı olan iki farklı medeniyete aittirler. Onların hayat ve hayattan sonraki düşünceleri farklıdır. Tamamen açıktır ki, Hindular ve Müslümanlar ilhamlarını tarihin farklı kaynaklarından almaktadırlar. Onlar farklı epik, kahraman ve destanlara sahiptirler. Genellikle birinin kahramanı diğersinin düşmanıdır ve onların zaferleri ve yenilgileri üst üstedir."

Lahore Kararında "Pakistan" kelimesinden bahsedilmemiştir, ancak Hindu basını ve halk liderleri, önerilen Müslüman devleti "*Pakistan*"¹⁴⁷ olarak adlandırmışlardır.

¹⁴³ Syed, s.27

¹⁴⁴ Karar için bkz. Syed Qumarul Ahsen, *Birth of Pakistan: Step by Step*, University of Punjab, 2nd ed., Lahore, 1984, s.63; Ayrıca bkz. Symonds, s.56.

¹⁴⁵ Syed, s.30

¹⁴⁶ Özenç, s.232.

¹⁴⁷ Cambridge Üniversitesinde öğrenim gören bir grup Müslüman öğrencinin formüle ettiği isim Pencap, Afgan (Kuzey Batı Sınır Eyaleti), Keşmir, Sind kelimelerinin baş harfleri ile Belüçistan kelimesinin son ekinden meydana getirilmiştir. Yücel, s.114.

Müslümanlar da ilk kez 1933'te Rahmet Ali ve arkadaşları tarafından önerilen bu ismi memnuniyetle kabul etmişlerdir.¹⁴⁸

Lahore Kararından kısa bir süre sonra Müslüman Ligi, kurulacak Pakistan'ın sınırlarının nasıl olması gerektiğini de açıkladı. Buna göre kurulacak Pakistan'ın sınırlarına Kuzey Batı Sınır Eyaleti, Pencap, Sind, Belücistan ve Kuzey Doğu Hindistan bölgesinde bulunan Bengal ve Assam eyaletleri dahil olacaktı.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Syed, s.30

¹⁴⁹ Şimşir, s.158

BÖLÜM III

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ve SONRASI HİNDİSTAN'DAKİ SİYASİ GELİŞMELER

1. SAVAŞTA HİNDU VE MÜSLÜMAN POLİTİKASI

İngiltere, 3 Eylül 1939 tarihinde Almanya'ya savaş ilan ettiğinde bir bildiri yayınlayarak Hindistan'ın da İngiliz İmparatorluğu içinde fiilen savaşa girmesi gerektiğini açıkladı. Hintlilere hiç sormadan böyle bir açıklama yapılması, Hindistan'da genel bir tepki yarattı. Hindistan Valisi Lord Wellington'un çağrısı üzerine Gandhi, Simla'ya gitti ve Wellington ile bir görüşme yaptı. Gandhi, söz konusu görüşmede savaş konusunda "aktif bir rol oynamayacağını ve hatta herhangi bir saldırı karşısında Hindistan'ı savunmaya çalışmayacağını" söyledi.¹⁵⁰ Kongre Partisi ise, Ekim 1939'da bir karar alarak Hindistan halkının fikri alınmadan Hindistan'ın savaşa sokulmasını protesto etti ve Hindistan halkına derhal kendi anayasasını hazırlamaya yetkili bağımsız bir millet muamelesi yapılmasını istedi. Savaş devam ederken Kongre Partisi İngilizlerle iş birliği yapmadığı gibi eyalet bakanlarına istifa etmeleri konusunda talimat verdi.¹⁵¹

Müslüman Liginin tutumu ise İngiltere hükümeti ile sınırlı bir iş birliği kurmak şeklinde olmuştur. Diğer bir deyişle, Müslümanlar, İngilizlerle iş birliği yapmanın karşılığı olarak bazı isteklerde bulunmuşlardır. Cinnah, Kongre Partisinin yaptığı gibi Hindistan için kayıtsız-şartsız bağımsızlık değil, Hindistan ile birlikte Pakistan'a da bağımsızlık verilmesine dair İngiliz hükümetinden bir söz istemekteydi. Ekim 1939'da Kongre eyalet hükümetlerinin İngiltere'yi protesto etmek için istifa etmeleri üzerine ve daha sonra da Kongre Partisi ileri gelenlerinin İngilizler tarafından hapse atılmaları bu Partinin siyaset sahnesinden çekilmesine neden olmuştur. Bu durum ise Müslüman Liginin işine gelmiş ve Cinnah Hindistan içinde daha aktif rol oynamaya başlamıştır.¹⁵²

1940 yılında Kongrenin teşviki ile Hindistan'da sivil itaatsizlik kampanyası başladı. Bu ise İngiltere'nin Kongreye karşı sert bir tutum almasına ve Nehru ile Gandhi'nin hapse

¹⁵⁰ Sönmezoğlu, s.703.

¹⁵¹ Şimşir, s.158

¹⁵² Şimşir, s.159

atılmalarına neden oldu. Bu cezalandırma Kongreyi yola getirmedeği gibi 1942'de Hindular açıkça şiddet eylemlerini arttırdılar.¹⁵³

Savaş yıllarında İngilizlerin Hindistan'a yönelik politikaları daha ziyade savaşın yönüne göre tayin edilmiştir. Savaşın ilk yıllarında Mihver devletlerinin özellikle de Almanya'nın başarıları İngiltere'yi savaş meydanında hemen hemen yalnız bırakmıştı. Bu nedenle İngiltere'nin savaşı devam ettirebilmesi için Hindistan'ın kaynaklarından mutlaka faydalanması gerekmektedir. Ancak Kongre Partisi iş birliğini kesin olarak reddetmiş, Müslüman Ligi ise hemen iş birliğine yanaşmamıştı. Bu durumda Hindistan'ın tatmin edilmesi öncelik kazanmaktaydı. Ancak ilk etapta şiddet kullanarak Hindistan'ı dize getireceğini ümit etmiştir. Kısa süre sonra şiddet politikasının fayda sağlamadığını anlayınca ve Fransa'nın savaş dışı kamasıyla Hindistan'a ihtiyacı artmış ve ilk defa bu ülkeye bazı tavizler vermek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda 1940 Ağustos ayında Hindistan'a, savaş sona erdiği anda Commonwealth içinde hür ve eşit iş birliği hakkı tanımak niyetinde olduğunu bildirmiştir. “*Ağustos Teklifi*” denen bu karar, Kongrenin kurucu meclis isteğine cevap vermekle birlikte, özellikle azınlıklara garanti verilmesi hususu üzerinde de durduğu için Kongre tarafından reddedilmiştir.¹⁵⁴

Haziran 1941'e gelindiğinde Almanya ve Rusya savaşı başlanmış ve İngiltere yalnızlıktan kurtulmuştur. Ancak kısa bir süre sonra yani Aralık 1941 'de Japonya'nın savaşa girmesi ve Uzak Doğu'da hızla yayılması, bu ülkeyi Hindistan kapılarına dayamıştır. Japon tehlikesi, İngiltere ile Hindistan'ı çok acele bir şekilde ittifak yapmaya zorlamaktaydı. İngiltere, Hindistan'daki siyasi partilerin kendisi ile iş birliği yapmalarını sağlamak amacıyla 22 Mart 1942 'de Stafford Cripps'i Hindistan'a gönderdi.¹⁵⁵ Bu arada ABD, İngiltere'nin Hindistan konusunda izlemiş olduğu politika ve tavrı beğenmiyordu. Özellikle ABD Başkanı Franklin Roosevelt, İngiltere Başbakanı Winston Churchill ile yazışmalarında sıklıkla bu konuya değinmekteydi. Roosevelt'in demek istediği açıkça şuydu: Hindistan meselesi mutlaka Müttefikler lehine çözülmeliydi.¹⁵⁶ Cripps'in Hindistan'a gönderilmesinde ABD'nin de etkisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

¹⁵³ Symonds, s.63

¹⁵⁴ Şimşir, s.159-160

¹⁵⁵ Şimşir, s.160

¹⁵⁶ Sönmezoğlu, s.704.

Cripps, Hindistan'a geldikten hemen sonra başta Gandhi olmak üzere birçok siyasilerle görüşmeler yaptı. Sonunda, Kongre ve Müslüman Ligi arasında bir uzlaşma sağlamak amacıyla daha sonra "Cripps Önerileri" adını alacak olan bir Taslak Deklarasyon sundu.¹⁵⁷ Gerçekte bunlar İngiliz hükümetinin önerileriydi. Bu önerilerden birisi, ki hemen yerine getirilecek olanı geçici hükümete Hindistanlıların getirilmesi, diğeri ise savaş sona erdikten sonra getirilecek olan yeni bir anayasa idi. Bununla İngiltere, Hindistan'dan çekilmek niyetinde olduğunu bildiriyor ve ilk defa olarak eyaletlere, teklif edilen Hindistan Birliği dışında kalmak, ayrı bir federasyon kurmak hakkı tanınıyordu.¹⁵⁸ Öneride, Hindistan tarafını rahatsız eden hususlardan biri de anayasayı yapmak için oluşturulacak kurucu meclisin üçte birinin prensler tarafından seçilmesi gerektiğinin ileri sürülmesiydi. Bu madde, İngilizler mihraceleri çok kolay bir şekilde etkileyip kontrol edebildikleri için Kongre liderlerini tedirgin etmiştir.¹⁵⁹

Sonuç itibariyle Cripps Önerileri, Kongre ve Müslüman Ligi tarafından farklı sebeplerle reddedildi. Kongre Partisi, Hindistan'ın bütünlüğüne ağır bir darbe olduğunu düşündüğü için, Müslüman Ligi ise, Pakistan'ın kurulmasından açıkça bahsetmediği için reddetmişlerdir.¹⁶⁰ Diğer bir deyişle, Kongre eyaletlere, Hindistan Birliğine katılma ya da kendilerini Birliğin dışında tutma seçeneğini verdiği için planı reddetti. Bu, Kongre tarafından Müslümanların Pakistan talebinin desteklenmesi olarak yorumlandı. Müslüman Ligi ise, Planın belirsizliğinden dolayı reddetti. Çünkü Müslüman bir devletin kurulması ve Müslümanlar için ayrı seçim hakkına ilişkin açık hükümler yoktu.

Kongrenin İngiltere ile iş birliğine yanaşmamasına ve Müslüman Liginin ise ancak sınırlı bir iş birliği yapmasına rağmen Hindistan İngiltere'nin yanında savaştı. İngiltere'nin emrine 2.500.000 asker verdi. Bunların büyük bir çoğunluğunu ise Müslümanlar teşkil etmekteydi. Şunu da belirtmek gerekir ki savaş yıllarında Hindu-Müslüman uyuşmazlığı daha da şiddetlenerek devam etti.¹⁶¹

Hindistan'da 1942 Mayıs, Haziran ve temmuz aylarında derin bir umutsuzluk yaşanmaktaydı. Nehru, özellikle Roosevelt'in Churchill üzerinde baskı uygulayıp yeni bir seçeneğe yol açabileceğini ümit etmekteydi. Ancak Nehru'nun bu beklentisi de hayal

¹⁵⁷ Syed, s.32

¹⁵⁸ Symonds, s.65

¹⁵⁹ Sönmezoğlu, s.704.

¹⁶⁰ Şimşir, s.161; Syed, s.32

¹⁶¹ Şimşir, s.161-162

kırıklığı ile sonuçlandı. Bunun üzerine Kongre Yürütme Komitesi, 14 Temmuz 1942'de Warda'da "Hindistan'daki İngiliz egemenliği hemen sona ermelidir" şeklinde bir karar aldı. "Warda Kararı", 7 Ağustos'ta "Bütün Hindistan Kongre Komitesi" tarafından da küçük değişikliklerle kabul edildi. Değişiklik, herhangi bir saldırıya şiddet aleyhtarı yöntemlerle karşılık verileceğine ilişkindi. Fakat aynı akşam Gandhi Roosevelt'e mektup yazarken tutuklandı. Bunun üzerine içinde Sosyalist Parti ve Kongre Partisinin de bir bölümünün yer aldığı şiddet hareketleri başladı. Olayların büyümesi üzerine Gandhi, 6 Mayıs 1944'te Genel Vali Lord Wavell tarafından serbest bırakıldı.¹⁶²

Gandhi, hapisten çıktığında bölünmesini istemediği Hindistan için oldukça ciddi bir sorun ortaya çıkmaya başlamıştı: Müslüman hareketin ayılma isteği. Gandhi, Hindistan'ın bölünmesini istemediği için Müslüman lider Muhammed Ali Cinnah'a şunu söylemiştir: "*isterseniz beni ikiye bölebilirsiniz, ama Hindistan'ı bölmeyin.*" Cinnah ise yüz milyon Müslümanın, üç yüz milyon Hintli tarafından değil kendileri tarafından yönetilmeleri gerektiğini savunuyordu. Bu düşüncelere sahip iki lider, 1944 yazında Bombay'da yaptıkları görüşmede herhangi bir uzlaşmaya varamadılar.¹⁶³

2. İNGİLTERE'NİN ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

2.1 Simla Konferansı

Savaş sona erdikten sonra İngiliz siyasi çevrelerinde İngiltere ile Hindistan arasındaki siyasi çıkmaza bir son vermek amacıyla bazı teşebbüslerde bulunmak gerektiği konusunda bir kanaat ortaya çıktı. Bunun için de ilk olarak Genel Valinin icra organından işe başlamanın uygun olacağı düşünüldü. Şayet bu Meclis içinde Kongre ve Müslüman Ligi temsilcileri beraber çalışırlarsa bunlar belki bir dereceye kadar yaklaşabilirler ve Hindistan için en önemli mesele olan anayasa meselesinin çözümü biraz daha kolaylaşabilirdi. Bu düşüncelerden hareketle Genel Vali Lord Wavell 25 Haziran'da Simla'da bir konferans toplanmasını teklif etti ve bu konferansa iki partinin liderleri Cinnah ve Gandhi'yi davet etti.¹⁶⁴

Simla görüşmelerinde Vali Wavell, Hindistan Meclisinin tamamıyla bütün partilerin hazırladığı listelerden ve kendisinin seçeceği Hintlilerden oluşması şeklinde bir öneri sundu. Bu mecliste Hindular üçte iki oranında olmasına rağmen Müslümanlar ve Hindular eşit

¹⁶² Sönmezoğlu, s.704.

¹⁶³ Sönmezoğlu, s.705.

¹⁶⁴ Şimşir, s.162-163

oranda temsil edileceklerdi. Bunun özerklik anlamına geldiğini varsayan Kongre liderleri öneriyi kabul etmeye hazırlardı; ancak Cinnah reddetti.¹⁶⁵

Simla Konferansından bir sonuç alınamamıştır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki konferans, savaş yıllarında duraklama dönemine girmiş olan siyasi faaliyetlere yeniden canlılık getirmişti. Ayrıca Kongre ve Müslüman Ligi bir tek mesele üzerinde tam anlaşmaya vardı, o da hemen seçimlere gidilmesi idi.¹⁶⁶

2.2 Genel Seçimler

Savaş sonrasında olaylar hızlı bir şekilde gelişmeye başladı. İngiltere’de yapılan genel seçimlerde Churchill yeniden seçilemedi. Seçimleri kazanan İşçi Partisi hükümeti, Hindistan’dan çekilmeyi ciddi biçimde planlamaya başladı. Lord Wavell’i İngiltere’ye geri çağırdı. Ancak Wavell ayrılmadan önce yeni bir plan açıklayarak uygulamaya geçirdi: Yeni anayasa için eyalet ve merkez meclisleri seçimleri.

Seçimler iki aşamada gerçekleştirildi. Merkez Yasama Meclisi seçimleri Aralık 1945’te, eyalet seçimleri ise Ocak 1946’da yapıldı. Her iki seçimde de iki ana parti, kendi seçim bölgelerinde büyük başarı sağladılar. Kongre, sekiz eyalette kesin bir çoğunluk elde ederek 930 sandalyenin tamamını kazandı. Müslüman Ligi, Müslüman seçim bölgelerindeki sandalyelerin yüzde 90’ını elde ederek 495 Müslüman sandalyenin 430’unu kazandı.¹⁶⁷

Seçimlerin sonuçlarından taksimin kaçınılmaz olduğu görünüyordu. Seçimler bir bakıma Pakistan fikri ile Birleşik Hindistan fikrinin çarpışması idi. Seçimler sonucunda seçmenlerin iki parti etrafında toplandığı gözlenmiştir. Gerçekten Müslüman Ligi 1937 seçimlerine oranla çok kuvvetlendiğini kanıtlamıştır. Diğer bir deyişle, Merkez Yasama Meclisinde Müslümanlara ayrılan bütün sandalyeleri kazanmıştı. Bu seçimlerin en önemli sonucu yukarıda da bahsedildiği üzere, Pakistan fikrinin artık çok net bir şekilde geliştiğini ve bundan dönüşün mümkün olmayacağını açığa çıkarmış olmasıdır.¹⁶⁸

Seçimlerden sonra ülkedeki belirsizlik 1946 yılına kadar devam etti. Sonunda yeni atanan son Hindistan Genel Valisi Lord Mountbatten, Nehru’dan geçici bir hükümet

¹⁶⁵ Sönmezoğlu, s.706.

¹⁶⁶ Şimşir, s.164

¹⁶⁷ Syed, s.34

¹⁶⁸ Şimşir, s.164

kurmasını istedi. Bu durum Cinnah için üzücü bir gelişmeydi. Bu arada da şiddet eylemleri her geçen gün daha da artmaktaydı. İngiltere tarafından bir an önce çözüm bulunmalıydı.

2.3 Kabine Heyeti planı

Seçimlerden sonra Mart 1946'da İngiliz Kabinesinden Lord Pethick Lawrance, Stafford Cripps ve A.V. Alexander isiminde üç bakan Hindistan'a gitti. Heyetin görevi, Hindistan anayasasının hazırlanmasında, bir kurucu meclis oluşumunda ve yasama meclisinin kurulmasında valiyeye yardım etmektir.¹⁶⁹

Kabine Heyeti, ilk üç hafta içinde halkla ve daha sonra da Kongre ve Müslüman Ligi liderleriyle irtibat kurdular. Ancak 5 Mayıs'ta yapılan Konferans herhangi bir sonuca varamadan dağıldı. Çünkü İngiltere ile taraflar arasında anayasa konusunda derin görüş ayrılıkları mevcuttu. Müslüman Ligi, İngilizlerin taksimi kabul etmeden çekilmelerini istemiyordu. Gerekirse kuvvet kullanarak Hindulara taksimi kabul ettirmeliydiler ve bir tek kurucu meclis değil Hindistan ve Pakistan için iki ayrı kurucu meclis istiyordu. Kongre ise, Müslüman Liginin aksine tek bir kurucu mecliste ısrar ediyordu ve İngilizlerin Hindistan'dan derhal çekilmelerini istiyordu. Pakistan meselesinin ise, İngilizler Hindistan'dan çekildikten sonra BM dışında bir uluslararası mahkemeye havale edileceğini söylüyordu. Ancak herhangi bir anlaşmaya varamadan görüşmelerin sona ermesi üzerine heyet, 16 Mayıs'ta kendi tekliflerini ileri sürdü.¹⁷⁰

“Kabine Heyeti Planı” şu şekildeydi:

“Prenslükleri ve İngiliz Hindistan'ını içine alacak bir Hindistan Birliği ve bunun bir yürütme ve yasama organı olacaktır. Dışişleri, savunma ve ulaştırma işleri bu birliğin yetkileri, diğer alanlar ise eyaletlerin yetkileri dahiline girecekti. Eyaletlerin de kendi yürütme ve yasama organları ve gruplaşma hakları olacaktır. Her grubun anayasası, onun yasama uzvunun kararıyla 10 yıllık devre sonunda değiştirilebileceğine dair hem Birliğin hem de Grupların anayasalarına hükümler konacaktı.”

“Hindistan Birliği için Kurucu Meclis, Eyalet Meclislerince seçilecekti. Eyalet Meclisleri de her bir milyon için bir temsilci olmak üzere, ayrı ayrı dini camialar tarafından seçilmiş olacaktır. Eyalet temsilcileri, A grubu (Madras, Bombay, Birleşik

¹⁶⁹ Symonds, s.68

¹⁷⁰ Şimşir, s.165-166

Eyaletler, Bihar, Orissa, Merkez Eyaletleri), B grubu (Pencap, Kuzey Batı Sınır Eyaleti, Sind) ve C grubu (Bengal ve Assam) olmak üzere üç gruba ayrılmış olacaktı. Kurucu Meclisin ilk hazırlık çalışmasından sonra, eyalet delegeleri bu üç grupta toplanıp ilgili eyaletlerin anayasalarını hazırlayacaklar ve bunların bir grup anayasası olup olmayacağına karar vereceklerdi. Eğer bir grup anayasası olacaksa, hangi konularla ilgileneceğini tespit edecekler ve nihayet bütün Kurucu Meclis tekrar bir araya gelip Birliğin anayasasını hazırlayacaktı.”

“Bu arada Genel Vali, memleketi anayasa hazırlanuncaya kadar idare etmek üzere başlıca büyük partilerin temsilcilerinden müteşekkil bir geçici hükümet kuracaktı.”¹⁷¹

Bu plan, bütün olarak reddedilecek ya da bütün olarak kabul edilecekti. Kısmen kabule reddedilmiş olarak itibar edilecekti.¹⁷² Kabine Heyetinin öne sürdüğü plan açıkça bir Pakistan devleti kurmuyordu. Ancak Müslümanların menfaatleri garanti altına alınmıştı. Planın sonuna kadar götürüleceğine ilişkin Genel Validen teminat alındıktan sonra Müslüman Ligi 6 Haziran 1946'da planı kabul ederek geçici hükümete girmeye razı oldu.¹⁷³

Kongre ise, uzun tartışmalardan sonra plan için Kurucu Meclise ilişkin uzun vadeli önerileri kabul etti, ancak geçici hükümet önerisi gibi kısa vadeli öneriyi reddetti.¹⁷⁴ Bunun üzerine Kabine Heyeti, geçici hükümet konusundaki müzakereleri geri bıraktı; Genel Vali ise devlet memurlarından oluşan bir başka hükümet kurdu. Müslüman Ligi, yeni bir İngiliz manevrası ile karşı karşıya kalmıştı. Genel Vali sözünde durmamıştı. Üstelik geçici hükümetin 5 Kongre temsilcisi, 5 Müslüman Ligi ve 2 de diğer temsilciler olmak üzere 12 üyeden oluşacağı bildirilmiş olduğu halde bu sonradan 6:5:3 şeklinde değiştirilmişti. Bunun üzerine Müslüman Ligi, 27 Temmuz 1946'da Kabine Heyeti Planını kabul etmekten vazgeçtiğini bildirdi. Bundan sonra Pakistan amacını gerçekleştirmek için doğrudan doğruya hareket etmeye karar verdi.¹⁷⁵

Müslüman Ligi tarafından planın reddedilmesinden sonra Kongre, 10 Ağustos 1946'da planın bütünü kabul etti. Bunun üzerine 24 Ağustos'ta Genel Vali başkan ve

¹⁷¹ Şimşir, s.166-167; Syed, s.35; Symonds, s.68.

¹⁷² Syed, s.36.

¹⁷³ Şimşir, s.167; Syed, s.36

¹⁷⁴ Syed, s.36

¹⁷⁵ Symonds, s.69

Nehru da ikinci başkan olmak üzere sadece Kongre üyelerinden oluşan bir geçici hükümet kuruldu. Ancak bu hükümeti Müslüman Liginin muhalefeti ile karşı karşıya olan Nehru ve Lord Wavell tarafından düzenli bir şekilde yürütmek mümkün olmadı. Hindu çoğunluğun oluşturduğu merkezi bir hükümetin kurulması üzerine ülkenin birçok yerlerinde kanlı olaylar çıkmaya başladı.¹⁷⁶

Hindistan'daki durum kritik bir hal alınca Lord Wavell hatasını anladı ve Ligi hükümete katılmaya ikna etti.¹⁷⁷ Gerçekte Müslüman Ligi de merkezi hükümetten uzak durmanın yine Müslümanların zararına olacağını düşünerek Ekim 1946'da Liyakat Ali Han başkanlığında 5 kişilik temsilcisini hükümete dahil etti. Ancak Kurucu Meclise katılmadı. Kurucu Meclis, 22 Ocak 1947'de “*Bağımsız bir Hindistan Birliği kurulması*”na ilişkin karar suretini kabul etti. Bunun üzerine Müslüman Ligi, Kurucu Meclisin çalışmalarının 16 Mayıs Beyannamesine uymadığını ve bundan dolayı da almış olduğu kararların gayri meşru sayılacağını bildirdi ve Meclisi dağıtması için İngiltere hükümeti nezdinde talepte bulundu. Ancak bu talepten çok kısa bir süre sonra İngiltere Başbakanı Clement Richard Attlee, 20 Şubat 1947'de İngiltere Hükümetinin en geç Haziran 1948'e kadar Hindistan'dan çekileceğini bildirdi.¹⁷⁸

2.4 Taksim Planı

Attlee Hükümeti, Hindistan'dan çekilme kararını ilan edince, aynı zamanda Genel Valinin de değişeceğini bildirmişti. Lord Wavell'in yerine yukarıda da bahsedildiği üzere Lord Mountbatten tayin edilmiştir.¹⁷⁹

Lord Mountbatten 22 Mart 1947'de Hindistan'a geldi ve hemen görüşmelere başladı. Yeni Vali görüşmeler neticesinde durumun hiç de ümit verici olmadığını anlamakta gecikmedi. Çünkü Geçici Hükümette iki ayrı grup birbirine tamamen zıt politikalar takip ediyorlardı. Ayrıca Hindistan'ın her yerinde Müslüman-Hindu çatışması mevcuttu.¹⁸⁰

Bütün bu gelişmelerden daha önemlisi ve en göze çarpanı 20 Şubat Bildirisinden sonra Pakistan'ı gerçekleştirmek amacıyla Müslüman Liginin tutumunu daha da sertleştirmiş olmasıydı. Şayet taksim tezi kabul edilmezse Hindistan'da iç savaşın çıkması kaçınılmaz

¹⁷⁶ Şimşir, s.167-168; Syed, s.36

¹⁷⁷ Syed, s.36

¹⁷⁸ Symonds, s.69-70

¹⁷⁹ Şimşir, s.169; Syed, s.38

¹⁸⁰ Şimşir, s.169

görünüyordu. Hindistan'daki gelişmelerin gittikçe çıkmaza girdiğini gören Kongre Partisi, sonunda Lord Mountbatten'in de onaylaması ile 19 Nisan 1947 'de Hindistan'ın "Hindistan" ve "Pakistan" olmak üzere taksimini kabul etti. Ancak bunu yaparken bazı eyaletlerin de Pakistan ve Hindistan arasında taksim edilmesi şartını ortaya koydu. Müslüman Liginin Pakistan sınırları içinde görmek istediği altı eyalet mevcuttu: Kuzey Batı Sınır Eyaleti, Belüçistan, Sind, Pencap, Bengal ve Assam. Ancak Pencap ve Bengal'in bazı bölgelerinde oldukça yoğun bir Hindu nüfus mevcuttu. Şimdi Kongre Partisi, taksimi kabul ederken bu iki eyaletin de Hindistan ve Pakistan arasında taksimini talep ediyordu. Müslüman Ligi bunu kabul etmedi. Eğer böyle bir taksim kabul edilecek olursa diğer eyaletlerde de aynı yola başvurmak gerekecekti.¹⁸¹

Lord Mountbatten bunun üzerine hakem rolü oynayarak Yeni Delhi'de bir yuvarlak masa konferansı topladı ve 3 Haziran 1947 'de konferansa, İngiliz Hükümetinin bir planını sundu. Hem Kongre hem de Müslüman Ligi tarafından kabul edilen planın özü şu şekildeydi: İngiltere'nin Hindistan'dan çekilmesi, alt kıtanın bölünmesi ve Hindistan'ın batısı ile doğusunu içine alacak iki bölgeyi Pakistan'ın kurulması.¹⁸²

Ayrıca, kararın uygulamaya geçirilmesi için de şu hususların yerine getirilmesi istenmekteydi:¹⁸³

1. Pakistan'ın sınırları içerisine girmesi istenen eyaletler halkının fikri alınacak, yani bir referandum yapılacaktı.
2. Eğer halk taksim lehinde oy verirse, ondan sonra sınırları çizmek için Genel Vali bir sınırlar Komisyonu kuracaktı.

Nehru ve diğer Kongre partisi liderleri bunu özgürlüğün bedeli olarak kabul ettiler. Pakistan'ın kurulmasını öngören planı, Müslüman Ligi de hemen kabul etti. Aslında 3 Haziran 1947'de Delhi'de yapılan bu toplantıda İngiliz İmparatorluğunun Hindistan'da süren bir asırlık hakimiyetinin sona yaklaştığı açığa çıkmıştı.

"*Hindistan Bağımsızlık Bildirisi*" 18 Temmuz 1947 'de İngiliz Parlamentosu tarafından kabul edildi; 19 Temmuz'da da Kral tarafından onaylandı. Hindistan Bağımsızlık Bildirisinin esas hükümleri şunlardır:¹⁸⁴

¹⁸¹ Şimşir, s.169-170

¹⁸² Yücel, s.116.

¹⁸³ Şimşir, s.169-170; Syed, s.38-39

¹⁸⁴ Syed, s.39-40

1. Bildiri, Hindistan 'm taksimini ve 15 Ağustos 1947'den itibaren Hindistan ve Pakistan olmak üzere iki Dominyon kurulmasını hükme bağladı. Pakistan Dominyonu Sind, Kuzey Balı Sınır Eyaleti, İngiliz Belücistanı, Doğu Bengal, Batı Pencap ve Pakistan 'a katılacak eyaletleri kapsayacaktır.
2. 14 Ağustos 1947'den itibaren Hindistan üzerinde İngiliz kontrolünün tamamen kalkması hükme bağlandı.
3. Her iki Dominyona da İngiliz Milletler Topluluğu içinde kalma ya da dışında olma konusunda tam yetki verildi.
4. Yeni anayasa oluşturulana kadar her iki Dominyon ve bütün eyaletler 1935 Hindistan Hükümeti Anayasasına uygun olarak idare edilecekti.
5. Bütün sivil ve askeri görevlilere Dominyonun her birine katılmak konusunda seçim yapma imkanı verilmiştir.

3 Haziran 1947 Planının kabul edilmesinden sonra evvelce ilan edildiği gibi 1948 Haziran'ını dahi beklemeden, İngiliz askerlerinin 15 Ağustos 1947'de Hindistan'dan çekilecekleri bildirildi.¹⁸⁵ İngiltere Kralı VII. George, Hindistan İmparatoru olmaktan çıkıyordu ve Genel Vali de 31 Mart 1948'e kadar "Genel Vali" sıfatı ile görevine devam edecekti. Ancak Müslüman Liginin tavsiyesi üzerine Pakistan Genel Valisi olarak Cinnah tayin edildiğinden Lord Mountbatten sadece Hindistan Dominyonunun genel valisi olarak kalacaktı.¹⁸⁶

3. TAKSİM'DEN SONRAKİ GELİŞMELER

Taksimden ardından iki taraflı büyük bir göç hareketi başladı ve söz konusu bölgelerde yaşayan Hindu ve Müslüman nüfus oldukça zorlu şartlara maruz kaldılar. Bu arada da yoğun bir şekilde şiddet ve katliam olayları devam etti. Bu durum özellikle yeni kurulmuş olan Pakistan için daha başlangıçtan itibaren bir felaketi teşkil etmiş, Hindistan ise İngiliz yönetiminin hükümet geleneği ve kurumlarını devraldığı için bu zorlu durumdan daha az etkilenmiştir. Yine Pakistan açısından değerlendirildiğinde, arada Hindistan'ın bulunduğu iki bölge bir devlet olması, sınır güvenliği gibi çeşitli yeni sıkıntıları ortaya çıkarmıştır. Pakistan'ı teşkil eden Doğu ve Batıda yer alan iki bölge arasında oldukça derin etnik ve

¹⁸⁵ 15 Ağustos 1947'de bağımsızlık kutlamaları yapılmıştır. Burada dramatik bir konuya da temas etmek gerekir. Yıllarca "Bütün Hindistan" konusunda mücadele veren pasif direnişin babası "Yüce Ruh" Gandhi, törenlere katılmadığı gibi bütün günü sessizlikle, oruç tutarak ve dua ederek geçirdi. Gandhi, kan ve şiddetin durmayacağından emindi. Zaten bağımsızlıktan kısa bir süre sonra 30 Ocak 1948'de küçük bir tapınakta yapılan dua sırasında öldürüldü. Sönmezoğlu, s., 707, 709.

¹⁸⁶ Şimşir, s.170

kültürel farklılıklar da mevcuttu. Bu birliğin uzun süre hayatta kalması oldukça zor görünmekteydi. Nitekim, Pakistan devletinin bu birliği sadece 24 yıl sürmüştü ve daha sonra yaşanan bir iç savaştan sonra 1971 yılında Doğu Pakistan “*Bangladeş*”¹⁸⁷ adıyla yeni bir devlet olarak ortaya çıkmıştır.¹⁸⁸

3.1 Eyaletlerde Referandum

Haziran ve temmuz aylarında yapılan seçimlerde Kuzey Batı Sınır Eyaleti, Belüçistan, Sind ve Assam Pakistan lehinde oy kullanmışlardır. Pencap'ın Batı bölgesi Pakistan, Doğu bölgesi Hindistan lehine ve aynı şekilde Bengal'in Batı bölgesi Hindistan, Doğu bölgesi ise Pakistan lehine oy vermiştir. Yani Bengal ve Pencap taksim ediliyordu.¹⁸⁹

Seçimler sırasında Kuzey Batı Sınır Eyaletinde bir olay yaşanmıştır. Bölgede yaşayan "Pathan" kabileleri Afganistan'ın da teşviki ile ne Pakistan'a ne de Hindistan'a katılmak istediler. "*Patanistan*" adında ayrı bir devletin kurulmasını talep ettiler. Çünkü 1947 'de İngiliz işgal kuvvetleri Hindistan'dan ayrıldığında Afganistan Hükümeti, Pathan kabilelerine bağımsızlık ile Afganistan'a katılmak arasında seçim yapma hakkının verileceğini ümit etmekteydi. Ancak bu olmamıştı ve olmadığı gibi mesele Pakistan ile Afganistan arasında anlaşmazlık konusu olmuş ve iki İslam ülkesinin ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir.¹⁹⁰ Şu gerçeği de belirtmek gerekir ki Pakistan'ın başına sorun çıkarmak için Hindistan da sürekli olarak Afganistan'ın bu yöndeki taleplerini desteklemiş ve hatta 5 Ocak 1950'de Afganistan ile Hindistan arasında bir Dostluk Antlaşması dahi imzalanmıştır.¹⁹¹

3.2 Pakistan'ın Kuruluşu

Hindistan Yarımadası Müslümanlarının kolektif çabalarının bir sonucu olarak Pakistan Kurucu Meclisi 11 Ağustos 1947'de Sind Eyaletinin Karaçi şehrinde toplanmıştır. Kurucu Meclisi Pakistan'ın ilk Genel Valisi olarak Cinnah açmıştır. Geçici Pakistan hükümetinin başına ise Liyakat Ali Han getirilmiştir. 14 Ağustos 1947 'de ise Pakistan

¹⁸⁷ Pakistan'ın bölünmesi ve Bangladeş'in kurulması hk. geniş bilgi için bkz. N. A. Asrar, “Hint-Pakistan Uyuşmazlığının Menşei ve Bangladeş'in Doğuşunun Tarihçesi”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, C.VI, S.3-4, İstanbul, 1976, s.23-61.

¹⁸⁸ Yücel, s.116-117.

¹⁸⁹ Şimşir, s.171

¹⁹⁰ E. Oğuz, *Hedef Ülke Afganistan*, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2001, s. 74

¹⁹¹ Şimşir, s.171

Devleti'nin kurulduğu ilan edilmiştir. Böylece Hindistan Müslümanları kutsal amaçlarına ulaşmış oluyorlardı.¹⁹²

Kongre, taksimi zorla ve onu yakında yıkma amacıyla kabul etmişti. Ülkenin ekonomi uzmanları ve genel olarak Hindular, Pakistan'ın miras almış olduğu ekonomik sıkıntılar ve yeni doğmuş ülkenin karşı karşıya kaldığı büyük problemler nedeniyle altı aydan daha fazla yaşayamayacağını düşünmüşlerdi.¹⁹³

3.3 Prenslüklerin Durumu

Taksim sırasında Hindistan'da bulunan iç işlerinde serbest, dış işlerinde İngiliz yönetimine bağlı ve sayıları 500'den fazla olan irili ufaklı nizamlık, navvablık, racalık, prenslik ve krallık bulunmaktaydı. Bu birimler, bölünme esnasında Hindistan veya Pakistan'a katılma ya da bağımsızlıklarını seçme konusunda Hindistan Bağımsızlık Kanunu gereğince serbest bırakılmışlardı. Yani bağımsızlıklarını ilan edebilecekleri gibi Dominyonlardan herhangi birine de katılabileceklerdi. Ancak bunların serbestliği sadece teorideydi. Lord Mounbatten bunu bildiği için bunların Hindistan veya Pakistan'a katılmalarını tavsiye etmişti. Gerçekten bunların büyük bir kısmı Hindistan'a daha az bir kısmı da Pakistan'a katılmaya karar vermişlerdir. Ancak bu Prenslüklerden üç tanesi Hindistan ile Pakistan arasında şiddetli bir anlaşmazlık konusu olmuştur. Bunlar, Cunnagat, Haydarabad ve Keşmir'di.¹⁹⁴ Cunnagat, Pakistan'ı, Haydarabad bağımsızlığı tercih etmiştir. Nüfusunun büyük bir çoğunluğunu Müslümanların teşkil ettiği Keşmir ise Pakistan'la bir ön anlaşma yaparak bir süre beklemeyi seçmiştir.¹⁹⁵

3.3.1 Cunnagat Meselesi

Cunnagat Prenslüğünün nüfusu 800 bin kadardı. Nüfusun büyük çoğunluğunu ise Hindular teşkil etmekteydi. Bununla birlikte başındaki Prens (Navvab) Müslümandı. Bu Prenslük karadan Hindistan ile çevrilmiş, ancak denizden Pakistan ile temas halindeydi. Cunnagat Prenslüğü, Eylül 1947'de Navvab'ın kararıyla Pakistan'a katılacağını bildirdi. Bunun üzerine Hindu halkın bir kısmı ayaklanarak Hindistan ordusunu Cunnagat'a davet etti; yani Cunnagat Hindistan tarafından işgal edildi. Bundan sonra Hindistan'ın düzenlediği bir referandum yapıldı ve halkın çoğunluğu Hindistan'a katılmak yönünde oy kullandı.

¹⁹² Symonds, s.71-72

¹⁹³ Syed, s.40-41

¹⁹⁴ Şimşir, s.174

¹⁹⁵ Yücel, s.117.

Sonuç itibariyle Prenslik Hindistan'a katıldı. Hindistan'ın bu tutumunu Pakistan BM Güvenlik Konseyine şikayet etti. Ancak bundan bir sonuç çıkmadı ve Prenslik Hindistan'a katılmış olarak kaldı.¹⁹⁶

3.3.2 Haydarabad Meselesi

Haydarabad'da da Cunnagat gibi halkın çoğunluğu Hindu, ancak Navvab Müslümandı. Şunu da belirtmek gerekir ki Haydarabad Cunnagat'tan daha önemliydi. Hindistan'ın en büyük Nizamlığıydı ve nüfusu yaklaşık 16 milyonu. Burası Müslümanların en önemli kültür merkezi ve Türk-Moğol İmparatorluğunun sembolü, kalesi idi. Haydarabad, her taraftan Hindistan topraklarıyla çevrilmişti, Pakistan ile ne karadan ne de denizden herhangi bir irtibatı yoktu. Haydarabad'ın Müslüman ahalisi Pakistan'a sempati duyuyor ve bu ülke ile birleşmek istiyordu. Prenslikteki Navvab ve İttihad-ül-Müslümin Partisi bağımsız kalmak istedi ve hatta Hindistan ile statükonun devamına ilişkin bir yıllık bir antlaşma imzalandı. Ancak bir yıllık süre bitmeden Ağustos 1948'de Hindistan orduları Haydarabad'a girerek burasını Hindistan ile birleştirdiler.¹⁹⁷

3.3.3 Keşmir Meselesi

Kuzeyde Afganistan'a ve Çin'e, güney ve batısında Pakistan'a ve doğu ve güneyinde de Hindistan ile sınırlara sahip olan Keşmir; Çin, Hindistan ve Tibet ile komşu olması ve eski Sovyetler Birliğine de birkaç kilometrelik bir mesafede bulunması nedeniyle Pakistan için oldukça büyük bir stratejik öneme sahipti. Bunun yanı sıra Batı Pakistan'ı sulayan belli başlı suların kaynağı Keşmir'den çıkmaktaydı.¹⁹⁸ Ayrıca, Keşmir Pakistan ile oldukça uzun bir sınıra sahipti ve bütün mevcut anayollar ve tren yolları Pakistan ile Keşmir'i birbirine bağlıyordu. Yine Keşmir'in turist trafiği ve genel ticareti Pakistan vasıtasıyla yapılmaktaydı.¹⁹⁹

Keşmir'in 4 milyon kadar olan nüfusunun yüzde 85'i Müslümandı. Ancak Keşmir'in başında bir Hindu Mihrace bulunmaktaydı. Bu nedenle Mihrace ve Müslümanlara oranla pek az olan Hindu azınlığın Hindistan tarafından desteklenmesi Keşmir meselesini bir çıkmaza sokmuştur.²⁰⁰

¹⁹⁶ Symonds, s.87

¹⁹⁷ Symonds, s.87-88

¹⁹⁸ Şimşir, s.176

¹⁹⁹ F. Bennett, *Kashmir Today 1996*, Bravo Publishers, Lahore, 1983, s.22

²⁰⁰ Symonds, s.87

Pakistan ve Hindistan Dominyonlarının kurulması kararlaştırıldığı sırada Keşmir için iki seçenek vardı: Birincisi Dominyonlardan birine katılmak, ikincisi ise bağımsız kalmaktı, Ancak Hindu azınlık ve Mihrace Pakistan'a katılmayı, Müslüman halk da Hindistan'a katılmayı istemiyordu, ancak acil bir karar vermek gerekiyordu. Bu yüzden Lord Mounbatten Haziran 1947'de Mihraceye bağımsızlık yerine Dominyonlardan birine katılmasını tavsiye etmiştir.²⁰¹

Mihrace, Pakistan'a katılmayarak, etrafındaki nüfuzlu Hindu azınlığın etkisiyle Hindistan'a yakın ilgi gösterdi. Hindu liderlerin büyük çoğunluğu ve Gandhi Keşmir'i ziyaret ederek Ağustos 1947'nin birinci haftasında Mihraceyi Hindistan'a katılmaya ikna ettiler. Ancak daha bundan iki hafta önce Keşmir Meclisinin Müslüman üyelerinin büyük bir çoğunluğunun teşkil ettiği ve Keşmir Müslümanlarının tek temsilci siyasi örgütü olan “*Bütün Jammu ve Keşmir Müslümanları Konferansı*”, Keşmir'in coğrafi, ekonomik, ırki, dini, kültürel ve tarihi açılarından Pakistan'a bağlanması gerektiğini belirten bir karar aldı. Aynı bildiri ile Mihrace, demokratik olmayan ve illegal herhangi bir harekette bulunmaması yönünde uyarıldı.²⁰²

Keşmir Müslümanlarının bu uyarısına rağmen Mihracenin Hindistan'a yakın ilgi göstermesi üzerine önceden beri Pakistan'a katılmayı arzulayan Müslüman halk ayaklanarak “Azad Keşmir” hükümeti ve bir ordu kurdu. Hükümetin başına ise Sandar İbrahim getirildi.²⁰³

Azad Keşmir Hükümetinin kurulmasından sonra Mihracenin hemen hemen sadece Hindulardan ve Sihlerden oluşan ordusu ile Azad Keşmir ordusu arasında çarpışmalar başladı. Özellikle Hindu örgütlerin organize etmiş oldukları militan grupları ile Mihracenin ordusu, Müslümanlar üzerinde etnik temizleme operasyonuna başladılar. Pakistan ve Keşmir sınırı mümkün olduğunca hızlı bir şekilde Mihraceye bağlı mahalli güçler tarafından kapatıldı. Bilinen bütün Müslüman Konferansının aktif liderleri hapsedildi ve Mihracenin ordusundaki Müslüman subaylar ve erler ya silahsızlandırıldı ya da etkisiz olabilecekleri yerlere gönderildiler.²⁰⁴

²⁰¹ Şimşir, s.176

²⁰² Bennett, s.22

²⁰³ Şimşir, s.176

²⁰⁴ Bennett, s.23

Azad Keşmirliilere yardım etmek amacıyla Pakistan tarafından gelen Pathan kabileleri Ekim 1947 'de Keşmir'e girdiler. Bu olay üzerine Mihrace başkent Srinagar'ı terk ederek memleketin güney bölgesi Jammu'ya kaçtı.²⁰⁵ Mihrace burada katılmanın nihai sonucunun bölgede barış sağlanır sağlanmaz bir referandum ile tespit edilmesi şartıyla 24 Ekim 1947 tarihinde Hindistan ile Katılma Belgesini imzaladı. Belgenin imzalanmasıyla birlikte Hindistan ordusu Keşmir'e girmeye başladı. Bu olay üzerine Pakistan, söz konusu katılmanın yasal olmadığını ve bu nedenle de kabul edilemez olduğunu ilan etti ve Keşmir'in Müslüman halkına destek vermeye başladı.²⁰⁶ Böylece resmen ilan edilmemekle birlikte bir savaş başlamış oldu.

Hindistan, Pakistan'dan önce davranarak 1 Ocak 1948 tarihinde BM Antlaşmasınının 35. maddesine²⁰⁷ dayanarak BM Güvenlik Konseyine başvurdu. Pakistan'ın "Keşmir'in işgaline yardım ve iştirak etmek suretiyle uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğini" ileri sürdü. Pakistan ise Hindistan'ın suçlamalarını reddederek Keşmir'in geleceğinin BM nezaretinde yapılacak bir referandum ile belirlenmesini talep etti.²⁰⁸ Böylece Keşmir meselesi uluslararası bir mesele haline geldi. O günden bugüne BM'nin çabalarına²⁰⁹ rağmen Keşmir meselesi Pakistan ve Hindistan arasında çözülememiş bir mesele olarak devam etmektedir. Haydarabad ve Cunnagat meselelerinde bir referanduma giden Hindistan, Keşmir meselesinde Pakistan'ın aynı şekilde hareket etmesini kabul etmemiştir.

²⁰⁵ Şimşir, s.177

²⁰⁶ C. Ateş, "Keşmir Sorunu ve Birleşmiş Milletler Gözlemcileri", *Strateji*, S. 10, Ankara, 1999, s.29

²⁰⁷ 1-Birleşmiş Milletlerin her üyesi herhangi bir uyuşmazlık ya da 34. Maddede öngörülen nitelikte bir duruma Güvenlik Konseyinin ya da Genel Kurulun dikkatini çekebilir.

2-Birleşmiş Milletler üyesi olmayan bir devlet, taraf olduğu herhangi bir uyuşmazlık konusunda, işbu Antlaşmada öngörülen barışçı yollarla çözüme yükümlülüğünü bu uyuşmazlık için önceden kabul etmek koşuluyla, Güvenlik Konseyinin ya da Genel Kurulun dikkatini çekebilir.

3-Bu madde uyarınca dikkatine sunulan işlere ilişkin olarak Genel Kurulun girişeceği işlemler, I l. Ve 12. Maddelerin hükümlerine bağlı olacaktır. Antlaşma metni için bkz. *Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü*, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, Ankara.

²⁰⁸ Ateş, s.29

²⁰⁹ BM'nin Keşmir meselesindeki tutumu ve kararları konusunda geniş bilgi için bkz. Ateş, s.29-35

SONUÇ

İngiltere, 1857 Sipahi Ayaklanmasından sonra Doğu Hindistan Şirketi'ni lağvederek bütün Hindistan'ı sömürgesi haline getirdi. Hindistan, İngiltere açısından çok önemli bir ülke olduğu için Hindistan'a giden güzergahı, diğer bir deyişle "İmparatorluk Yolu" olarak adlandırılan yol üzerindeki bütün bölgeleri hakimiyeti altına alma yoluna gitti. Ancak şunu da önemle belirtmek gerekir ki, bu yolu ve Hindistan sömürmesini korumak çok kolay olmadı.

İngiltere'nin çok kanlı bir şekilde bastırdığı Sipahi Ayaklanması (ya da Hindistan'ın bağımsızlık savaşı), her ne kadar Hindistan'da İngiliz hakimiyetinin iyice yerleşmiş olmasına zemin hazırlasa da aynı zamanda İngiliz varlığının sonunun da başlangıcını teşkil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü bu tarihten sonra Hindistan'ın yerli halkları, özellikle de Müslüman ve Hindular arasında mezhepsel-etnik milliyetçilik oluşmaya/yayılmaya başladı. Bu çerçevede Hindu milliyetçiliğinin oluşumunda İngilizlere karşı "pasif direniş" ile Mahatma Gandhi'nin, Müslüman milliyetçiliğinin yayılmasında da Muhammed İkbâl, Ahmed Seyyid Han gibi düşünürlerin payı büyüktür. Bu durum, hem İngiltere'nin Hindistan'daki varlığını zora sokarken hem de Müslüman-Hindu çatışmasına neden olarak ülkeyi kaotik bir ortama sürükledi.

İngiltere, 1857'den sonra Hindular lehinde politikalar izleyerek 1885'te "Hindistan Ulusal Kongre Partisi"nin kurulmasına önyak oldu. Ancak Kongre Partisi içinde Müslümanlara yönelik ayrımcı politikalar izlenmesi, birçok Müslüman lider ve aydını harekete geçirdi ve nihayetinde 1906'da Müslümanlar kendi kimlikleri ile ayrı bir oluşuma imza atarak "Bütün Hindistan Müslümanlar Ligi/Birliği"ni kurdular. Bundan sonra Hindistan'daki gelişmeler, İngiltere ve bu iki parti arasındaki çekişmelere sahne oldu.

XX. yüzyılın başlarından itibaren ama özellikle de Birinci Dünya Savaşından sonra Hindistan Müslümanları arasında bölünme/ayrı bir Müslüman devlet oluşturulması fikri yayılmaya başladı. İki savaş arası dönemde bu fikri benimseyerek Müslüman liderliği (kaid-i azam) üstlenen Muhammed Ali Cinnah (Cinnah, 1930'lu yıllara kadar Mahatma Gandhi ile birlikte Hindistan'ın birliğine inanmaktaydı) "Pakistan" ("Pak"ların ülkesi) idealini gerçekleştirmek için büyük çaba sarf etti. Çünkü Hindistan'da çoğunluk olan Hinduların içinde Müslümanların ezileceğini düşünmekteydi.

Nitekim, İkinci Dünya Savaşından sonra olayların “Hindistan’ın taksimi” yönünde geliştiği gözlemlendi. İngiltere, 1947 Haziran ayında Hindistan’dan tamamen çekileceğini açıklarken Pakistan’ın da kurulduğunu ilan etmekteydi. Sonuç olarak, Hint Yarımadasında birisi Hinduların ülkesi “Hindistan”, diğeri de Müslümanların ülkesi “Pakistan” olmak üzere iki ayrı devlet ortaya çıktı. Ancak olaylar bununla sınırlı kalmadığı gibi sorun da çözülmüş olmadı. Bölünme sonrası ortaya çıkan sorunlar, özellikle de göç sorunları (bölünme gerçekleşir gerçekleşmez her iki taraftan da halk kitleleri halinde yer değiştirmeye başladı) büyük katliamlara neden oldu. Haydarabad, Cunnagat, Hindistan’ın işgaline uğradı; Keşmir ise kanlı çatışmalara sahne oldu. Keşmir sorunu hala “çözumsuz” olarak devam etmekte ve iki ülkeyi zaman zaman sıcak çatışmalara sürüklemektedir.

Bölünme sonrası ortaya çıkan sorunlar sadece Hindistan-Pakistan sorunu olarak kalmadı. Aynı zamanda yeni kurulan Pakistan’ı da bölünme ile karşı karşıya bıraktı. Pakistan kurulurken tarihte ilk kez birbirine sınırı olmayan, ayrıca etnik ve kültürel olarak birbirinden farklı iki bölgeyi bir devlet (arada Hindistan topraklarının olduğu) ortaya çıkmıştı. Pakistan kurulduktan hemen sonra Doğu Pakistan’da etnik ayrımcılık baş göstererek merkezi yönetime karşı isyan başladı. Ülke kısa sürede bir iç savaşın içine girdi. Doğu Pakistan’ın mücadelesi 1971 yılına kadar devam etti ve sonunda Doğu Pakistan “Bangladeş” ismi ile ayrı bir devlet olarak bağımsızlığını ilan etti. Böylece büyük Hindistan toprakları, İngiliz politikalarının da etkisiyle üç ayrı devlete bölünmüş oldu.

Bölünme sonucu ortaya çıkan sorunların bir kısmı hala çözümsüz olarak devam etmektedir. Günümüzde iki nükleer güç olan Hindistan ve Pakistan’ın bu sorunlara ilişkin çözümlerinin “savaş” mı, “barış” mı olacağı bilinmemektedir.

KAYNAKÇA

Abadan, Yavuz, “Yeni Hint Anayasası”;

[www.http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/275/2560.pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/275/2560.pdf) (e.t. 13.07.2019).

Ahsen, Syed Q. (1984), *Birth of Pakistan: Step by Step*, Punjab University, 2.B., Lahore.

Alap, M. Sarper (2013), “Türklerin Unutulmayan Dostu Muhammed İkbâl”, *Turkish*

Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.8/9.

Asrar, N. Ahmed, (1976), “Hint-Pakistan Uyuşmazlığının Menşei ve Bangladeş’in

Doğuşunun Tarihçesi”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayını, C.6, S.3-4.

Ateş, Canan (1999), “Keşmir Sorunu ve Birleşmiş Milletler Gözlemcileri”, *Strateji*, S.10,

Ankara.

Aydın, Mehmet S., “İkbâl, Muhammed” *İslam Ansiklopedisi*;

[www.http://islamansiklopedisi.org.tr/ikbal-muhammed](http://islamansiklopedisi.org.tr/ikbal-muhammed) (e.t. 15.07.2019).

Bayur, Yusuf Hikmet (1946), *Hindistan Tarihi*, C.I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Bennett, Frederic (1983), *Kashmire Today, 1996*, Alpha Bravo Publishers, Lahore.

Beşirli, Mehmet ((2015), “Ağa Han’ın İslam Politikası ve Hindistan Müslümanları, 1913

(Alman Belgelerine Göre), *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, C.6, S.6. *Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü*, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, Ankara.

Bulgur, Durmuş (1998), “Pakistan Bağımsızlık Hareketinin Fikri Arka Planı”,

Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, S.12.

Cöhce, Salim (2008), “Büyük Ortadoğu Projesi Bağlamında Hindistan ve Ortadoğu

Arasındaki Tarihi Bağlar ve Güncel İlişkiler”, *Akademik Bakış*, C.2, S.3.

Çandar, Cengiz (1986), “Muhammed Ali Cinnah”, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: Çağdaş*

Liderler Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, C.II, İstanbul.

- Günarşlan**, Hüseyin (2019), “İngiliz Doğu Hindistan Şirketi’nin Hindistan’ı İşgal Süreci”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.17.
- Güngör**, Celalettin (2001), *Sömürgeci Ulusa Hint Milliyetçiliğinin Kökenleri*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- İftikhar**, A. Syed (1983), *Essays on Pakistan*, Alpha Bravo Publishers, Lahore.
- Külünk**, Furkan (2019), “İngiliz Doğu Hindistan Şirketi’nin Yerli Birlikleri: Sepoy Ayaklanması”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XXXIV, S.1.
- Oğuz**, Esedullah (2001), *Hedef Ülke Afganistan*, Doğan Kitapçılık, İstanbul.
- Öke**, M. Kemal (1998), *Güney Asya Müslümanlarının İstiklal Davası ve Türk Milli Mücadelesi “Hilafet Hareketi” (1919-1929)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Öz**, Mustafa, “Ahmed Han, Seyyid”, *İslam Ansiklopedisi*;
[www.http://islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-han-seyyid](http://islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-han-seyyid) (e.t. 12.05.2019).
- Öz**, Mustafa, “Ağa Han”, *İslam Ansiklopedisi*;
[www.http://islamansiklopedisi.org.tr/aga-han](http://islamansiklopedisi.org.tr/aga-han) (e.t. 20.05.2019).
- Özcan**, Azmi (1997), *Pan-İslamizm: Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1914)*, İsam Yayınları, Ankara.
- Özenç**, Nuray (2006), “Cinnah’ın Hindistan Birliğine Olan İnancını Kaybetmesi”, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.16.
- Qureshi**, Husain Ishtiaq (1982), *The Struggle for Pakistan*, Karachi University, Karaçi.
- Qureshi**, Mohamed N., “Hindistan Müslümanları Birliği”, *İslam Ansiklopedisi*;
[www.http://islamansiklopedisi.org.tr/hindistan-muslumanlari-birligi](http://islamansiklopedisi.org.tr/hindistan-muslumanlari-birligi) (e.t.21.06.2019).
- Rahman**, S. (1946), *Why Pakistan?*, Islamic Book Service, Lahore.
- Saymonds**, Richard (1950), *The Making of Pakistan*, Faber and Faber, London.
- Sönmezoğlu**, Faruk (1986), “Mohandas K. Gandhi”, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: Çağdaş*

Liderler Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul.

Sönmezoğlu, Faruk-vd. (1992), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Şahbaz, Davut (2018), “Seyyid Ahmed Han’ın Pakistan İdeolojisinin Oluşumuna Katkıları”, *NÜSHA*, S.47.

Şimşir, Bilal (1958), “Pakistan Devleti’nin Kuruluşu”, *SBFD*, C.XIII, No.4.

Yücel, U. Mualla, *Hindistan Tarihi*; [www.http://docplayer.biz.tr/65124285-tarih-hindistan-tarihi-prof-dr-mualla-uydu-yucel.html](http://docplayer.biz.tr/65124285-tarih-hindistan-tarihi-prof-dr-mualla-uydu-yucel.html) (e.t. 20.05.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Mahmut ŞAHİN
Doğum Yeri ve Yılı : Mucur - 1965
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : mahmutsahin@gmail.com

Eğitim Durumu

Lisans : Kara Harp Okulu, Hukuk bölümü, 1986

Yüksek Lisans: AEÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü
(2009....)

İş Deneyimi

Jandarma Genel Komutanlığı

1986-1997